

Starý Žižkov

diplomová práce FA ČVUT

Markéta Mráčková

2012

vedoucí práce

prof. ing. akad. arch. Alena Šrámková

obsah

proč Žižkov	2
historie Žižkova	2
starý Žižkov – úvod k návrhu	12
situace 1:2000 – současný stav	16
situace 1:2000 – návrh	18
Kostnické náměstí – návrh	20
Havlíčkovo náměstí – návrh	34
Prokopovo náměstí – návrh	44
Sladkovského náměstí – návrh	54
použitá literatura	64
poděkování	67

Starý Žižkov

Proč Žižkov? Žižkov znám, tvoří část světa, ve kterém žiji. Ve většině úkolů se soustředíme na budování nového, ale kdo se stará o stará místa? Společně ztrácí v naší společnosti význam a Žižkov si zaslouží péči o svá veřejná společná zanedbaná místa, minimálně v této ideové rovině.

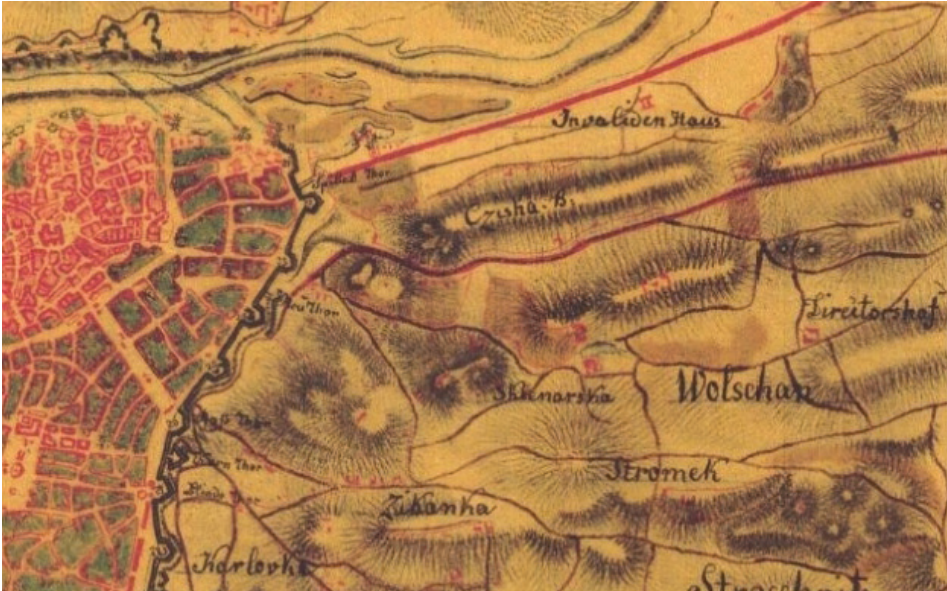
Historie Žižkova

Historie území Žižkova sahá do poloviny 14. století k zaniklým osadám Olšany, Šešovice a k vinicím z dob Karla IV. Roku 1358 byli majitelé půdy z rozhodnutí císaře Karla IV. povinni osadit neplodnou část svých pozemků vinnou révou.

Na západní straně hory Vítkova porazila husitská vojska roku 1420 první křižáckou výpravu a od té doby se hora lidově nazývala Žižkov.

Pro rozvoj byla podstatná úrodná stezka do Kutné Hory tzv. Vídeňská silnice, dnes Husitská a Koněvova, která vedla od Horské brány Nového města na konci Hybernské ulice. Hned za branou byl Šibeniční vrch, mezi dnešními ulicemi Husitská a Seifertova, oblast tzv. Malého Vítkova, který sloužil jako popraviště Starého Města pražského až do poloviny 19. století.

V důsledku třicetileté války žižkovské vinice zanikly a v 17. a 18. století se proměnily v pole a zahrady se zemědělskými usedlostmi. Některá jejich jména jsou zachována dodnes – Ohrada, Pražáčka, Rajská zahrada, Smetanka, Bezovka, Hrabovka aj.

Müllerovo mapování 1790 [II]

I. vojenské mapování 1783 [II]

Rozeznáváme usedlosti Sklenářka, oblast mezi dnešní Seifertovou a Kubelíkovou ulicí, Stromeč, území Vinohradské nemocnice, Švihanka, území Riegrových sadů, Direktorská, oblast mezi nákladovým nádražím a Olšanskými hřbitovy aj.

II. vojenské mapování 1852 [II]

Mezi již zmiňovanými usedlostmi dále rozeznáváme usedlosti Neubergová, neboli Schüttel-sbergová, či Sakrabonka v oblasti dnešního Hlavního nádraží. Stával zde letohrádek s věžičkou obklopený zahradou, parkem a hospodářskými budovami. V létě roku 1871 zde vypukl požár a letohrádek lehl popelem. Čubertka je oblast u dnešní Seifertovy ulice a Malého Vítkova aj.

Žižkov 1848 [19]

Usedlost Reismanka se nacházela v místech dnešního Sladkovského náměstí. Cesta k Bezové mlýnu je dnešní Prokopova ulice, cesta se dříve stáčela kolem Bezovky – vyletního hostince s mlýnem na rybníce. Byl hlavním kulturním domem Žižkova, zbourán roku 1936 . Krenovy sady vznikly při severní straně Husitské ulice, kde je sevřena železnicemi ústíci na Masarykovo a Hlavní nádraží. Při usedlosti Bajrová později vznikla velká okrasná Rajská zahrada. Usedlost Na Pískách byla v místech mezi dnešní Husitskou ulicí a Kostnickým náměstím. Kostel sv. Kříže dnes slouží jako výstavní a koncertní síň Atrium v Čajkovského ulici. Usedlosti Vyšínka, Vendelínka a Horní Sklenářka se nacházely v oblasti Kubelíkovy ulice a Škroupova náměstí. Usedlost Miranka se nacházela mezi ulicí Husitskou a Kostnickým náměstím.

III. vojenské mapování 1880 [II]

Již naznačená regulace celého Žižkova i napojení na Vinohrady oblastí kolem Škroupova náměstí. Některé z ulic mají naznačený jiný průběh, než posléze dostaly. Všechna hlavní žižkovské náměstí jsou již vidět (náměstí Barikád, Komenského, Havlíčkovovo, Prokopovo, Kostnické, na Sladkovského náměstí je stále usedlost Reismanka).

Během moru roku 1680 byla vybudována tři pohřebiště – novoměstský hřbitov u Čajkovského ulice při kostelu sv. Kříže, olšanský hřbitov při severní straně Vinohradské třídy, původní vstup na hřbitov z Olšanského náměstí u kostela sv. Rocha a židovský hřbitov mezi Fibichovou a Ondříčkovou ulicí.

Ještě v polovině 19. století představovalo území Žižkova malebnou příměstskou krajinu s jednotlivými usedlostmi a letohrádky v zahradách. Příkladem mohou být Canalovy zahrady později částečně přeměněny na Riegrovy sady, zbytek byl rozparcelován a zastavěn.

Pohled na okolí Kanálky kolem roku 1890

Pohled z vodárenské věže k severozápadu. Vlevo Pištěkova aréna, nad ní Kanálka, vpravo v pozadí usedlost Výšinka a Lorenzovka na Žižkově. Pozůstatkem zahrady Kanálky jsou dnes Riegrovy sady.

Rajská zahrada kolem 1900 [1]

Jižně od žižkovské plynárny se rozkládal areál zásobní zahrady Prahy, který byl zřízen na místě zahradní plochy s restaurací a v 90. letech 19. století vybaven velkými skleníky.

Živelný rozvoj výstavby začal až v 2. polovině 60. let 19. století díky zrušení pevnostního statutu Prahy (1866). Byl doprovázen vznikem řady průmyslových závodů, například žižkovské plynárny.

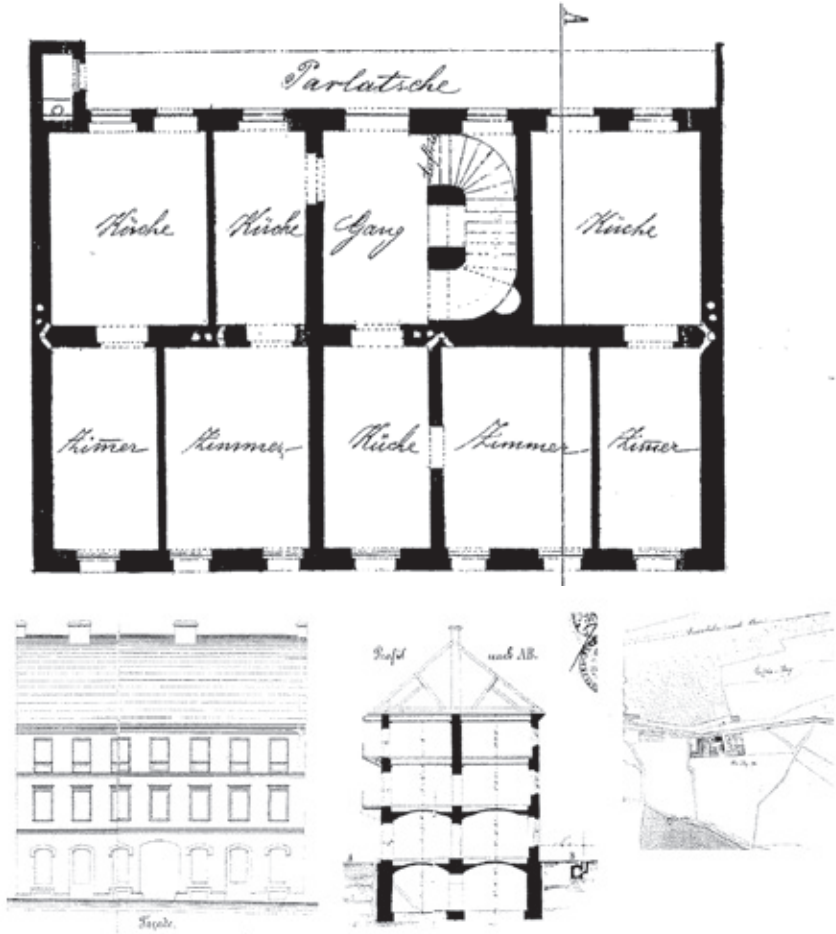

Žižkovská plynárna 1908 [1]

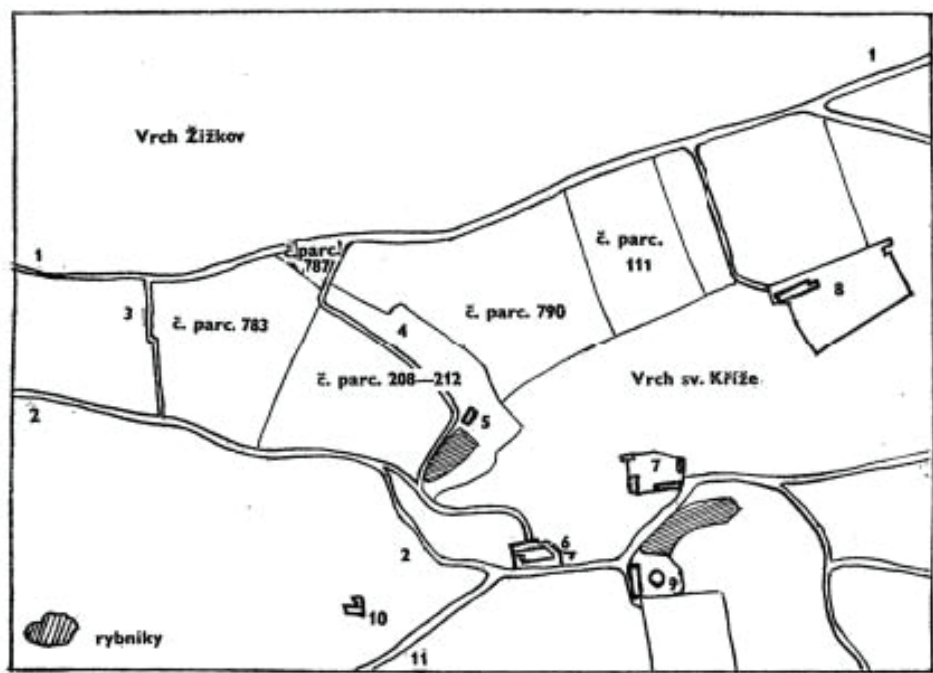
Na rozlehlém pozemku nad Novým Městem byla v roce 1867 uvedena do provozu pražská plynárna. V letech 1931–1936 odstraněna.

Závody využívaly blízkost Masarykova nádraží. Do roku 1871 byla vybudována železniční trať vedoucí po obou úbočích Vítkova. Nová činžovní výstavba na Žižkově byla podpořena blízkostí velkých továren v Karlíně a Libni a na severním svazitém žižkovském terénu byly levné stavební pozemky. Zprvu se stavělo hlavně podél údolní silnice Husitské. Urbanistický vývoj byl nejprve živelný, ale již roku 1865 si dala M. Stomeová na popud K. Hartiga vypracovat polohopisný plán a parcelaci pozemku č.p. 790, který náležel k usedlosti Pražáčka.

Od roku 1867 se stavělo i v okolí nové plynárny, čímž byl položen základ nové žižkovské hlavní třídy Karlovy, dnes Seifertova. Roku 1870 prosadil první starosta Žižkova K. Hartig pevný regulační plán. Ulice a náměstí byla pojmenována po slavných husitských postavách a místech. Roku 1877 byla obec, osamostatněná od Královských Vinohrad, přejmenována na Žižkov, který byl roku 1881 povýšen na město. V letech 1865–75 bylo postaveno přibližně 300 dvoupatrových a třípatrových domů, až v meziválečném období byla většina domů zvýšena až o tři podlaží. Byly to malé nehonosné činžovní domy pro dělníky s malými byty.

Dům v husitské ulici č.p. 122, rok 1864 [2]

Situační plán pozemků u Videňské silnice
(podle indikační skici stabilního katastru obce Vinohrad z r. 1841)

1 — Videňská silnice — nyní Husitská a Koněvova tř., 2 — Olšanská silnice — nyní Kalininova tř. a Táboritská ul., 3 — pěšina — část nynější Jeronymovy ul. od Husitské tř. ke Kostnickému nám., 4 — cesta k Bezovce a do Olšan — zčásti nyn. Prokopova tř., 5 — hostinec Bezovka, 6 — olšanský dvůr (později Gutlingův), 7 — tzv. libeňský dvůr (zbořen 1965), 8 — kapslovna, 9 — kostel sv. Rocha se hřbitovy, 10 — kostel sv. Kříže, 11 — cesta od Kanálské zahrady do Olšan — nyní Ondříčkova ul.

Situační plán pozemků u Videňské ulice z roku 1841 [4]

Dnešní polohy ulic (Husitská, Prokopova, Seifertova, Ondříčkova) sledují historické trasy. K pozemku č.p. 790 si majitelka M. Stomeová nechala vypracovat 1. polohopisný plán. Pozemek náležel k usedlosti Pražáčka a nacházel se mezi dnešním Tachovským a Prokopovým náměstím, Koněvovou a Budovcovou ulicí a dosahoval téměř až k Bezovce.

Plán Žižkova kolem roku 1880 [7]

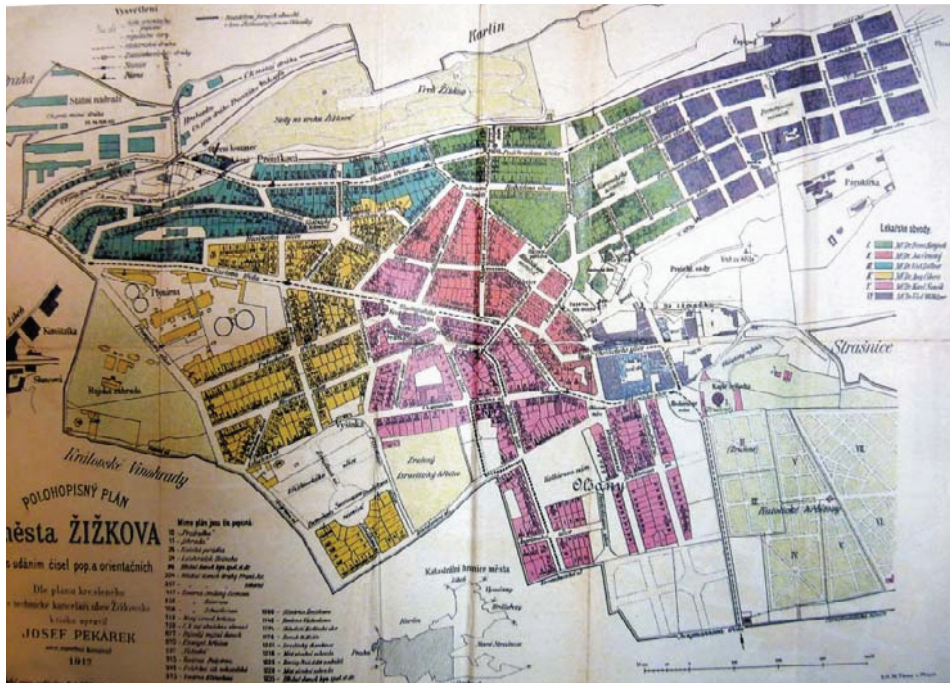
60. léta 19. století [18]

Na mapě ještě není naznačena regulace Šibeničního vrchu a Malého Vítkova.

Většina průmyslových provozů byla koncem 19. století postupně přestěhována a ze Žižkova se stala téměř výlučně obytná čtvrť. Do 1. světové války byla dostavěna oblast tzv. Malého Vítkova (ulice Rehořova, Příběnická) a území jižně od Seifertovy třídy po ulici Kubelíkovu.

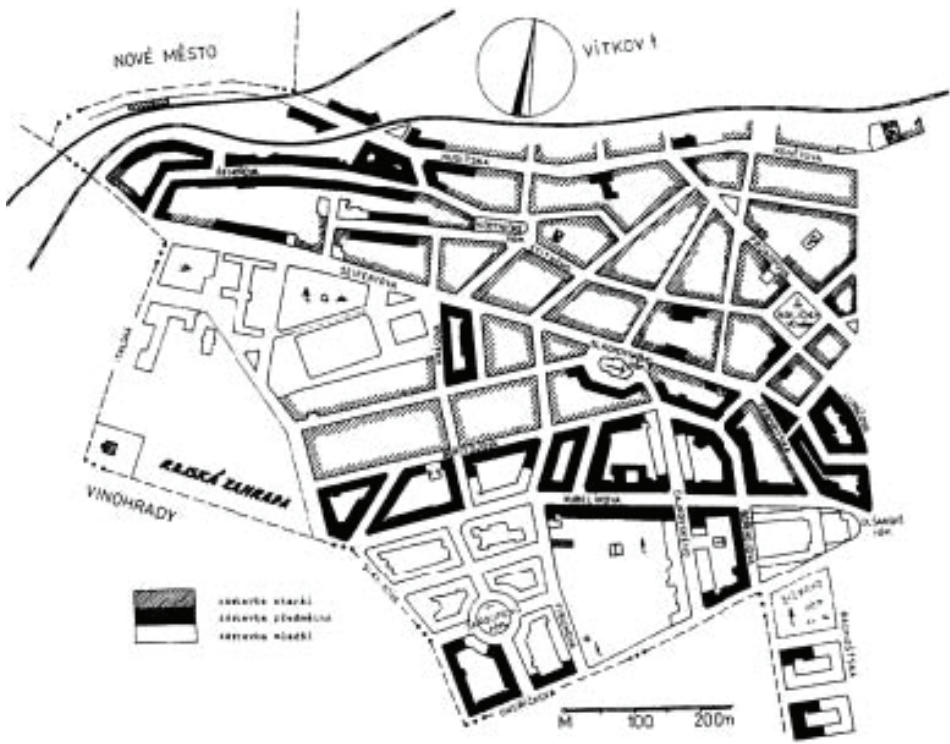

Ideální Velká Praha
Opus Drimum Maxe Urbana z let 1915–1917 [archiv ŠA AVU]

Plán Žižkova z roku 1912 [18]

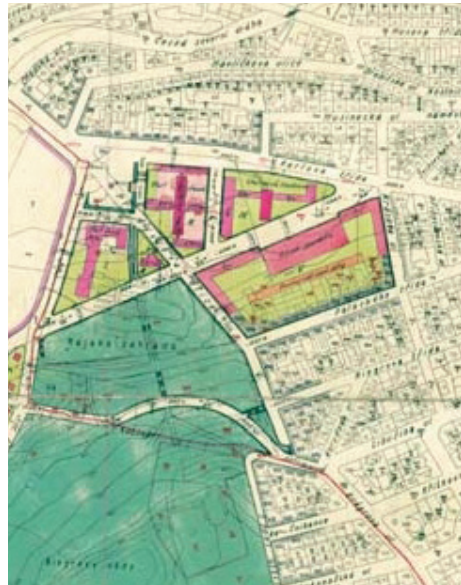
Prezentuje již dokončený kostel sv. Prokopa a reálku na Sladkovského náměstí. Bezovka uzavírá Prokopovu ulici, na místě bývalého rybníka je umístěna rezerva pro divadlo.

Mapa zobrazuje stavby postavené před rokem 1914 [18]

Je to především oblast Malého Vítkova a oblast mezi dnešní Bořivojovou a Kubelíkovou ulicí, čímž došlo k plynulému propojení Vinohrad a Žižkova.

Na Vítkově vznikl velký park a došlo též k vypsání soutěže na pomník Jana Žižky. Za první republiky – již v rámci Velké Prahy – se Žižkov dále rozšiřoval. Došlo k propojení s Vinohrady bloky kolem Škroupova náměstí a na východ se výstavba rozšířila až k nové ulici Jana Želivského. Na místě zrušené plynárny vznikl v letech 1929–32 Všeobecný penzijní ústav s parkovou úpravou. Zbytek plochy poté zabral stadion Viktorie Žižkov. Ve 30. letech získal Žižkov dominantu památníku na Vítkově. V roce 1953 byl pod Vítkovem otevřen tunel pro pěší, který spojil Karlín a centrum starého Žižkova.

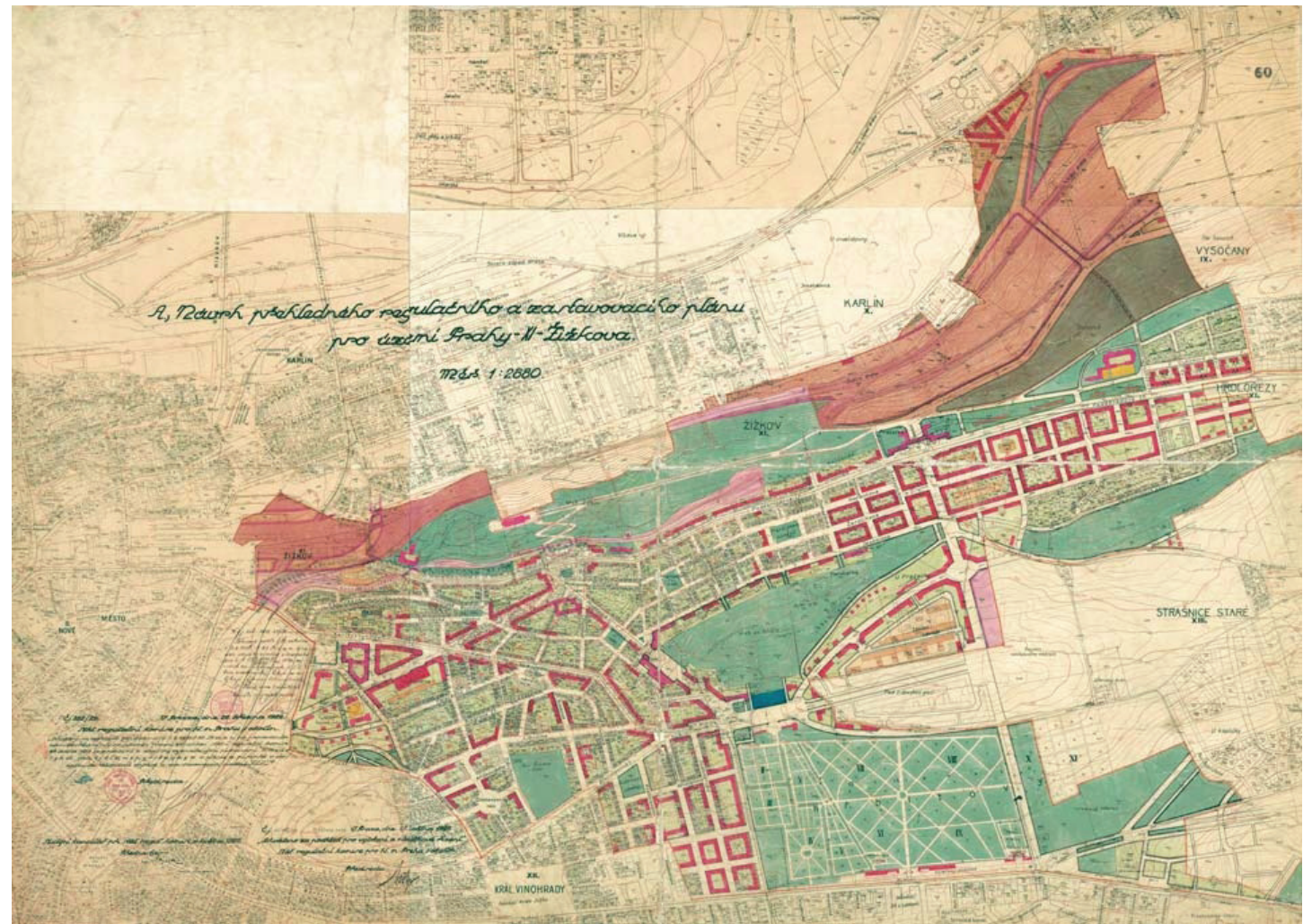
Regulační plán z roku 1932 [18]

Již zakreslena budova Všeobecného penzijního ústavu od Josefa Havlíčka a Karla Honzíka.

SÚRP MO, Josef Havlíček 1959 [18]

Studie zástavby území při budově Všeobecného penzijního ústavu. Havlíček zde rozvíjí koncept rozvolněného města.

Návrh regulačního a zastavovacího plánu Žižkova z roku 1932 [18]

Plán prezentuje radikální zásahy do Žižkova. Ruší žižkovský trojzubec a nahrazuje ho novou Cimburkovou ulicí, která směřuje přes Rajskou zahradu k Muzeu. Prokopova se rozšiřuje a prokopává se přes patu vrchu sv. Kříže na nové Olšanské náměstí – myšlenka realizovaná na konci 70. let – kde začíná nová Olšanská ulice vedoucí k nákladovému nádraží. Prokopovo náměstí se zvětšuje asi patnáctkrát, stává se hlavním žižkovským náměstím a nástupní plochou k památníku na Žižkově.

Až do 60. let 20. století představovala Koněvova třída hlavní osu urbanistického rozvoje směrem na východ (Prahačka, Chmelnice, Jarov) a posléze se volné plochy pro obytnou výstavbu nacházely už jen na Jarově. Od 70. let usiloval komunistický režim z důvodů hygienických a dopravních o plošnou demolicí podstatné části starého Žižkova. Mělo zde vzniknout moderní panelové sídliště. Této myšlence padlo za oběť Komenského náměstí (zachována pouze budova novorenesanční školy) s bloky směrem k náměstí Barikád a zbytky bývalé vesnice Olšany a Táborská ulice. Ještě na počátku roku 1989 se nadále počítalo s demolicí 86 procent domů v oblasti ulic Rokycanovy, Cimburkovy, Štítného a Lupáčovy i s vybudováním hrdlořezské radiály.

Novou dominantou Žižkova se stal (1985 – 1992) televizní vysílač postavený na bývalém židovském hřbitově, přebudovaném na Mahlerovy sady.

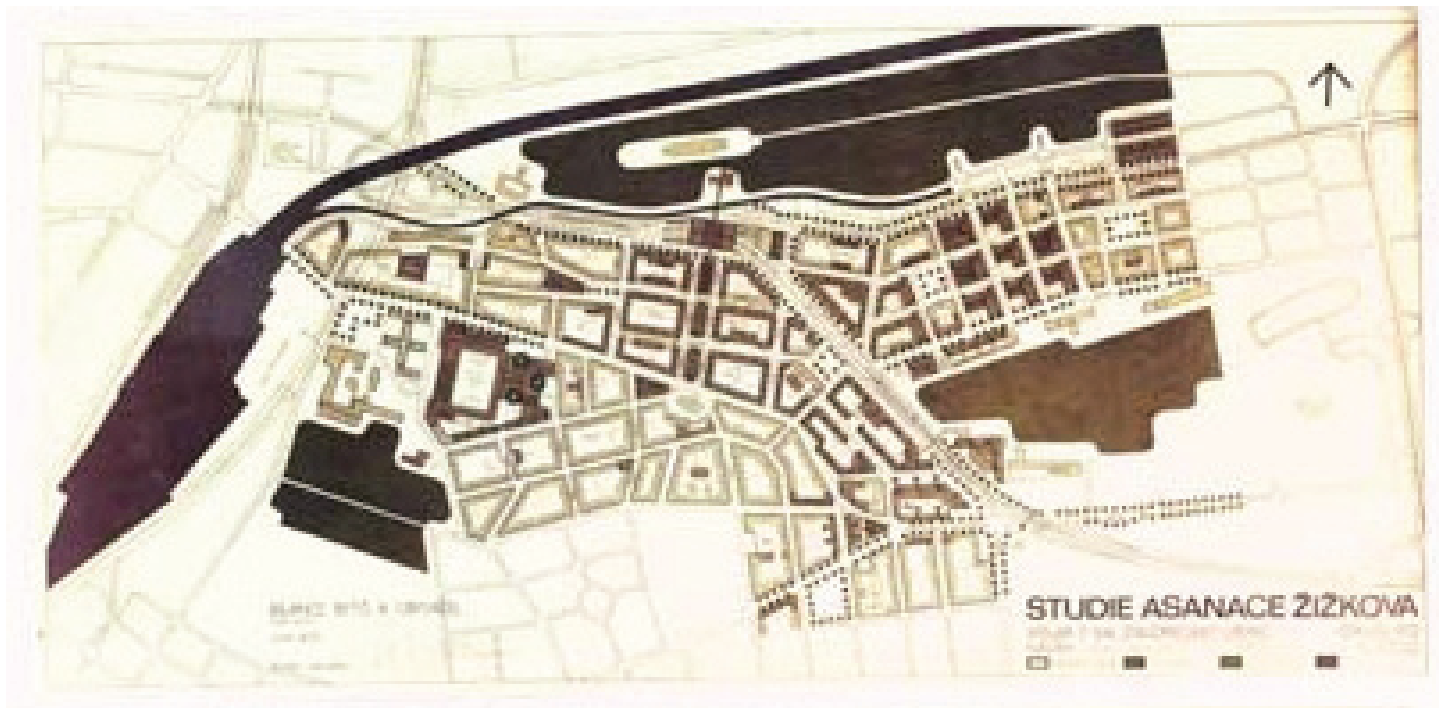

Ortofotomapa 1953 [III]

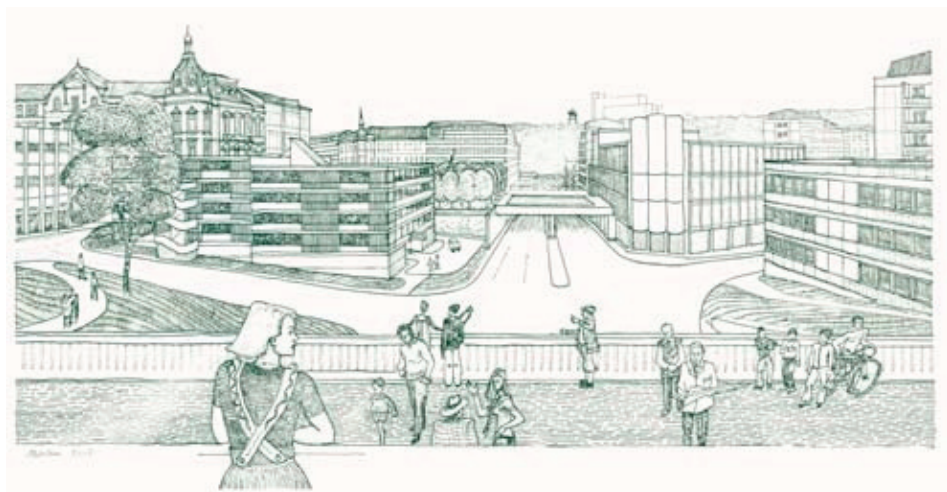
Studie přestavby Žižkova 1967 [18]

Útvar hl. architekta hl. m. Prahy – Stanislav Horák, Ivo Oberstein (z časopisu The Architects Journal 21). Důvodem pro celkovou přestavbu Žižkova byla jistota, že opravovat žižkovské domy nebude hospodárné, zorganizovatelné ani sociálně únosné. Žižkovem měla mimo jiné procházet hrdlořezská radiála do centra.

SIAL 1973 [18]

Plány vznikaly současně s plány SÚRPMA. Autoři ruší žižkovský trojzubec ulic Cimburkova, Milíčova a Chlumova a nahrazují ho nově vedenými ulicemi. Rozšiřují ulici Táboritskou a Olšanské náměstí. Bloky mezi Husitskou a železniční tratí měly být zbourány.

SIAL 1973 [18]

Perspektiva návrhu

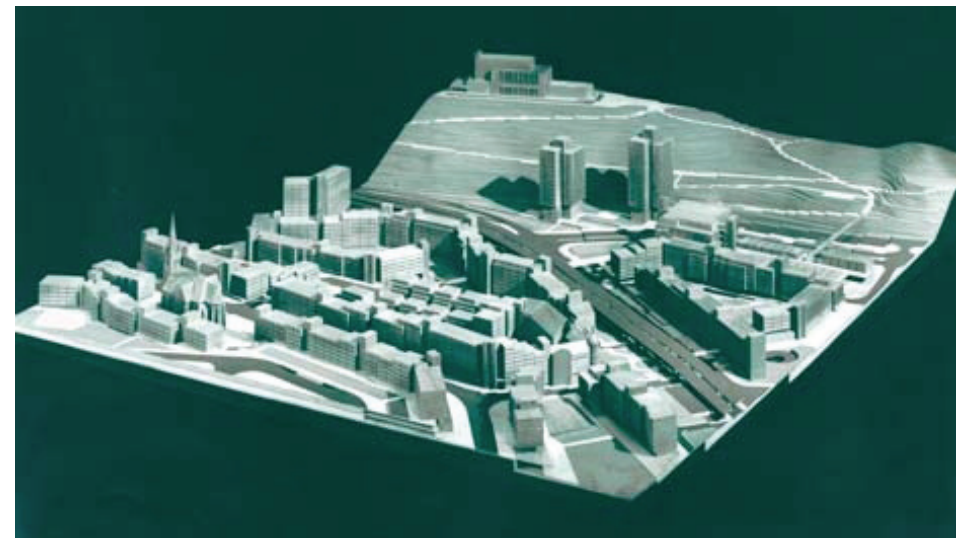
Güttlingův dum 1970 [1]

Barokní stavení a okolní domy byly v rámci demolice na Olšanském náměstí v roce 1974 odstraněny.

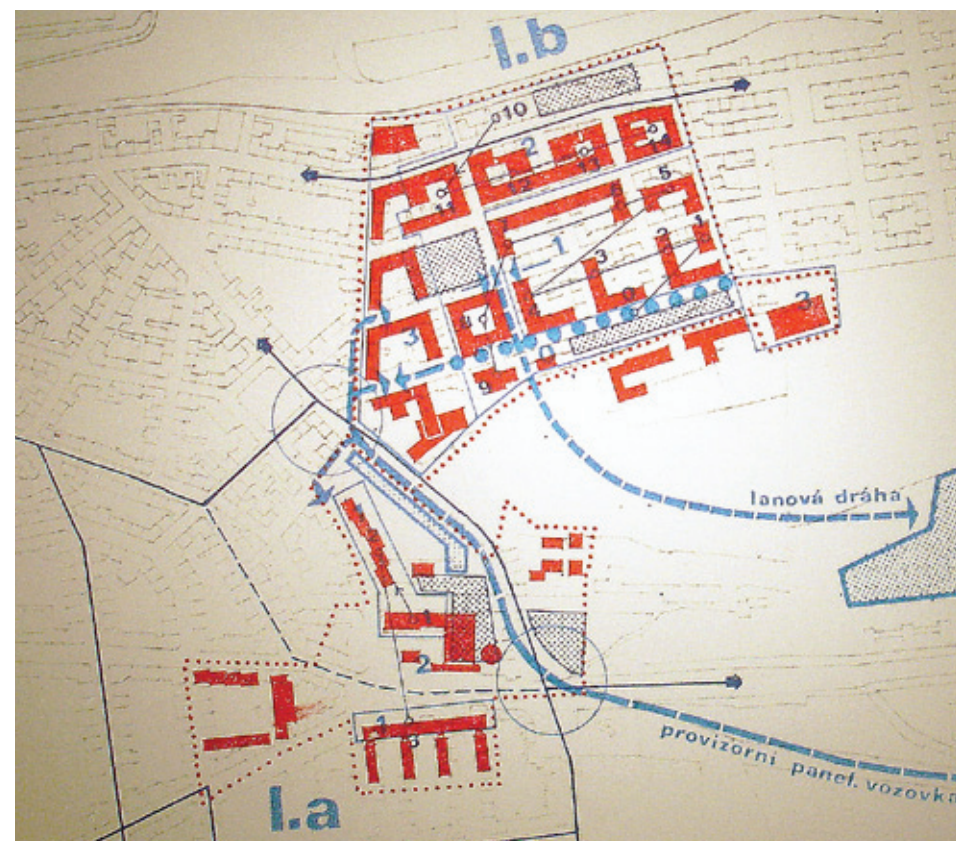
Olšanská hospoda u Zeleného stromu [1]

Stála na nároží Olšanského náměstí a Nákvasovy ulice. Všechny budovy starých Olšan byly v první polovině 70. let zbořeny.

SÚRPMA 1974 [18]

Přestavba Žižkova – etapa 1a, 1b. Etapa 1a byla odstartována likvidací domů v Táboritské ulici a kolem Olšanského náměstí. V etapě 1b šlo především o přestavbu okolí Komenského náměstí.

^ Jindřich Krise,
plán přestavby Žižkova z roku 1979 [18]

Je sestaven na stejném dopravním principu jako plán SÚRPMO. Zachává bloky u Seifertovy ulice, ale prostorové uspořádání má velké měřítko. Celý pruh zástavby u ulice Husitská/ Koněvova se bourá. Kostnické náměstí je propojeno přes tři solitérní objekty s jižním svahem Vítkova. Prokopovo náměstí se stává součástí nového velkého prostoru pod Vítkovem.

< v SÚRPMO 1988 [18]

Obnova Prokopovy a Roháčovy ulice, které se rozšiřují.

SÚRPMO 1988 [18]

Tomáš Kocián, Jan Komrska, Aleš Kletenský, příklady řešení modernizace a obnovy vybraných bloků.

Úvod k návrhu

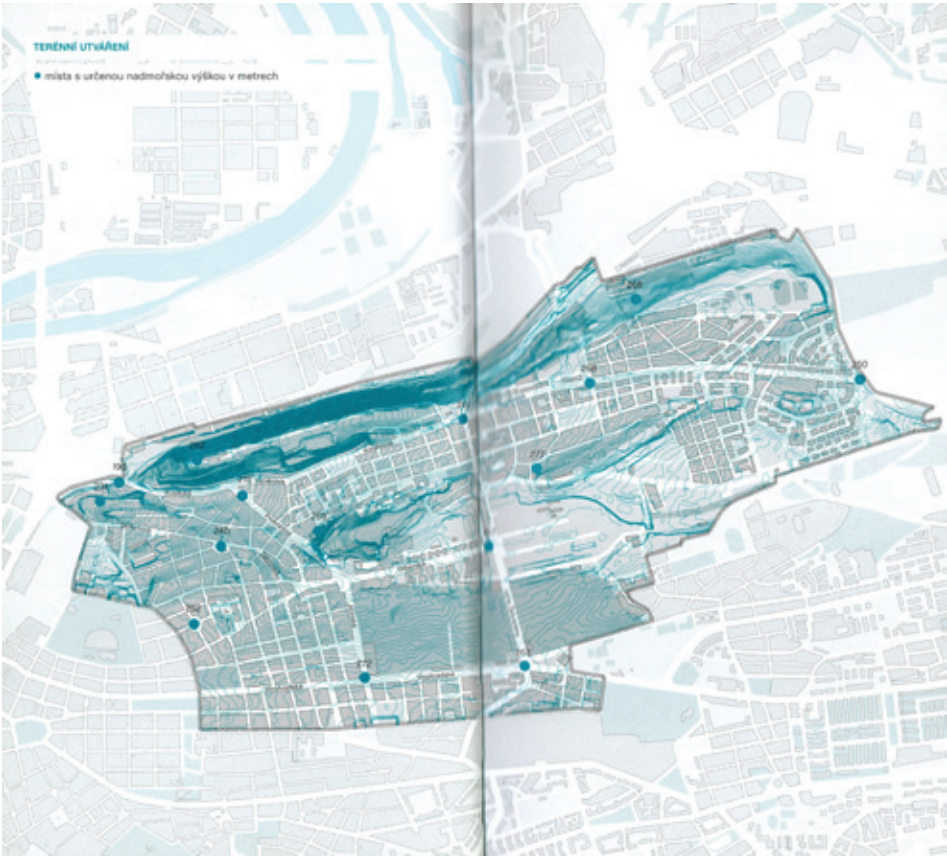
„Žižkov je místem pracovních příležitostí, obchodů, služeb, jsou tam chodníky, ulice, náměstí, kostely, hospody, bary, bordely, ...“ z rozhovoru s panem Sívákem z katalogu **Žižkov (za)chráněný** [18]

Východiskem práce se stala jedinečná urbanistická struktura starého Žižkova s křížem čtyř náměstí – Prokopova, Havlíčkova, Kostnického a Sladkovského. Současná podoba náměstí je neuspokojivá, zaslouží si „obrodu“ a péči obce – komunity. Víze je návrat života do těchto míst. Cílem je prostory zkvalitnit, posílit lokální centrum Žižkova skrze definování identit jednotlivých náměstí. Náměstí spojená křížem ulic tvoří společně nedělitelný silný celek. Důraz je kladen na cit pro jednoduchost, přehlednost, volnost a prázdnotu prostoru. Přirozené je pro mne ubírání, metodou není designování, ale návrat k prostým pořádkům.

Název „**starý Žižkov**“ přebírám z textu knihy Jana Sedláka **Praha 3 urbanismus architektura.**

Žižkov je jedinečný svou hustou zástavbou, svažitým terénem i urbanisticky různorodým prostředím. Pro starý Žižkov se stala typickou forma pavlačového domu a právě s atmosférou starého Žižkova je ztožňován Žižkov celý.

Nejstarší část Žižkova vybudovanou do roku 1890 lze vymezit na severu ulicí Husitskou, na jihu vyvýšenou ulicí Seifertovou, západní hranice přibližně odpovídala spojnici bývalého železničního viaduktu a Krásovy ulice, východní hranici dlouho tvořila ulice Ostromečská pod Parukářkou. Na protáhlém území byla vytyčena uliční síť, v západní části s ulicemi v extrémním spádu, ve východní části s pravoúhlou uliční sítí. Vznikla zde čtveřice náměstí – obdélné Kostnické, trojúhelníkové Prokopovo, čtvercové Havlíčkově (dříve Basilejské) a protáhlé Sladkovského vytyčené při Seifertově třídě s novogotickým kostelem sv. Prokopa (1899–1903). Jeho věž se stala dominantou města. V této době vzniklo i Komenského náměstí, jež bylo v roce 1974 v rámci etapy 1b přestavěno.

Terénní utváření Prahy 3 [13]

Žižkov [1]

ulice

1 Husitská, Koněvova ulice, 2 Prokopova, 3 Štítného, 4 Cimburkova, 5 Milíčova, 6 Chlumova, 7 Seifertova, 8 Krásava

náměstí

9 Kostnické, 10 Havlíčkovo, 11 Prokopovo, 12 Sladkovského, 13 Olšanské, 14 Churchillovo

ostatní

15 Vítkov, 16 Riegrovy sady, 17 Parukářka, 18 Olšanské hřbitovy

Prostoru starého Žižkova vtiskla charakteristický obraz svébytná kompozice čtyř náměstí (Havlíčкова, Kostnického, Sladkovského a Prokopova) a tří sbíhajících se ulic v podobě trojzubce (Cimburkovy, Milíčovy a Chlumovy ulice), neboli kombinace dvou kompozičních principů.

Jeden tvoří do kříže vytyčené prostory čtyř náměstí, která vyjadřují (...) základní stavební kameny města: duchovní – s kostelem (Sladkovského náměstí), komerční – s obchody v parterech a bývalými trhy (náměstí Prokopovo), osvětový a správní – se školou a radnicí (Havlíčkově náměstí) a obytný – s parkem (náměstí Kostnické). Druhý princip

představuje prostorová osnova tří spádnicových ulic (Cimburkovy, Milíčovy a Chlumovy), které půdorysně formují podobu trojzubce orientovaného do těžiště Žižkova – do Prokopova náměstí, (...) středobodu nejstarší části území.

Jádro čtvrti pohledově propojuje prostřední osa trojzubce – Milíčova ulice s náměstím Sladkovského a průhledem na kostel sv. Prokopa, jenž se tyčí do výše 35 metrů. Tato spojnice spirituálního a světského představuje urbanistický záměr zvýznamňující obě místa. Shora nabízí chodci obraz živého, profánního prostoru Prokopova náměstí, zdola pak podporuje dojem monu-

mentality duchovního centra čtvrti Žižkov. Součástí kompozičního kříže spojujícího náměstí v kolmém směru na Milíčovu ulici je linie dominantně obytné ulice Štítného. Ta je vedena spíše po vrstevnici a svým průběhem se stává spojnici paprsků trojzubce. Z pohledu chodce skýtá ulice Štítného klidné prostředí mezi dvěma rušnými třídami (Seifertovou a Husitskou) a je nabídkou pohodlného průchodu nitrem čtvrti. Její svébytný význam vyplývá i z úlohy propojit dva prvky zmíněné kompozice – Kostnické a Havlíčkovo náměstí.

In Jan Sedlák **Praha 3 urbanismus architektura.** str. 74–76.

Žižkovský trojzubec [18]

Pohled od Prokopova ke Sladkovskému náměstí. Ulice trojzubce jsou zleva Chlumova, Milíčova a Cimburkova.

Smyslem instalace (výstavy) je, aby se její autor vytratil. Přítomnost autora instalace zakládá „trapnost“ našeho postavení. [20] str. 282–294

Podobně tvůrce prostoru náměstí by se měl vytrazit, náměstí nejsou záležitostí módnosti a autorské výstřednosti. Úlohou architekta není volný prostor zaplnovat a zabraňovat tím jeho využitelnosti.

Prázdný prostor je užitečný, lze ho vždy využít. Toužím po prostoru, který mi svými trávničky a ostrůvky nepřikazuje, kudy se mohu pohybovat a kam vstupovat nesmím. Pravdivá (spravedlivá) je volnost, prázdnost, jež nedefinuje, prázdnost jako možnost volby. Prázdný prostor, který zaplním sama sebou. Tam, kde je vše vymyšlené a zaplněné, nezbývá člověku než hrát loutku v rozehrané hře. Prázdný prostor, stůl i papír jsou inspirující a motivující. Jsou lidské.

Chci umožnit číst geometrii prostoru, proto potřebuji jeho přehlednost. Chci si umět vážit volného nezastavěného prostoru v hustě zastavěných městech, pro život lidí je důležitá síť takových míst i jejich propojení.

Kvalita prostředí je ve městech hodnocena spíše podle kvality „toho mezi“, dle vztahů, než dle kvality jednotlivých domů. Šířka ulic, výška domů, průběh ulic, plynulost chůze, možnost zvolit si cestu, možnost posadit se, stromy aj. jsou měřítkem kvality. Na Žižkově si člověk jednotlivých domů skoro nevšimne, vytvářejí úžasnou jednotu a díky tomu zároveň nevnikají i vynikají.

Náměstí podporují zvýšenou městskou i lidskou aktivitu, jsou místem činu. Podoba prostoru odráží, jak moc je pro nás důležitý. Jsme plni lhostejnosti vůči společným prostorům, ale na všechny křičíme, aby ti druzí lhostejní nebyli. Zdá se, že veřejný prostor zmizel, protože z něj zmizely lidské vztahy. Sedíme za obrazovkami počítače napojení na celý svět. Prostorem pouze procházíme, nezastavujeme se, zastavují pouze turisté, máme s kočárem a duchodci. Žijeme za svými zdmi a zavřenými dveřmi.

Lavičky na vrchu Vítkově

Jsou příkladem mobiliáře, který používám v návrhu.

Současný stav

Výdech kolektoru inženýrských sítí na Havlíčkově náměstí.

Lampa použitá v návrhu

Trafostanice na Kostnickém náměstí

Pohled ze spodní úrovně náměstí.

Ze života v Žižkovském činžáku, 1973 [18]

Fotografie Ireny Stehli.

Proč jsou některá náměstí jen parkovištěm pro auta nebo veřejnou latrinou pro psy? Chtěla bych, aby vedle sebe mohli být lidé i auta. Místo keře budu radši obdivovat vzrostlý strom.

*

Měli bychom se naučit i bourat a napravit chyby, které jsme udělali. Inženýrských staveb, které otravují prostor, bychom se měli umět zbavovat.

*

Žižkov byl vždy lidový, protestantský, špinavý a nepotrpěl si na okázalost a měl by takový zůstat. Lidi jsou důležitější než domy. Raději Žižkov pro cikány než pro hotely.

215 m.n.m., 100x47m, sbíhání 6 ulic, stoupání 5m především po obvodové silnici

Náměstí je klidné a schované, překvapuje silnou až romantickou atmosférou dvojí výškové úrovně, opěrnou zdi z řádkovaného a kyklopského zdiva, venkovními vyrovnávacími schody a vzrostlými duby a lipami. Má obdélníkový tvar a na východní straně se stáčí do podkovy, která vyrovnává terénní rozdíl. V průhledu ulice Jeronýmovy se nachází stožár na Vítkově a nové přímé schody z cyklostezky na vrchol kopce. Do náměstí ústí mimo jiné ulice Štítného, která ho vrstevnicově propojuje s náměstím Havlíčkovým.

Tvar náměstí (vymezení náměstí) je zřetelný již z mapy z roku 1880. Na začátku 20. století bylo náměstí zatravněno, osázeno květinami, později sloužilo například jako plácek na fotbal. Mělo vždy klidný a pobytový charakter. Dnes má prostor kolem stromů parkovou úpravu v podobě vykroužených lavic a zídek. Náměstí je díky těmto stavebním zásahům nevhodně rozčleněno na skupiny zákoutí. Téměř polovina náměstí je zabrána budovou trafostanice a okolními úpravami. Náměstí ztratilo svou původní svébytnost, jež využívala terénní konfiguraci místa. Na schodech je zachováno původní litinové zábradlí. Nad opěrnou zdí je zábradlí vyměněno za obyčejné trubkové, pouze ve spodní části podkovy zůstalo litinové zábradlí původní. Schody, opěrná zeď i dům navržen pohledově do náměstí jsou z velké části zakryty trafostanicí.

Návrh

Umístění trafostanice na náměstí roku 1928 bylo chybou, v roce 1984–87 prošla rekonstrukcí na současný stav. Dnes slouží jako trafostanice pro tramvaje. Již nepotřebuje tolik místa, kolik jí bylo vyhrazeno, umísťují ji proto pod zem, do které už je z poloviny zapuštěna. Na povrchu náměstí se projeví pouze betonový poklop pro umísťování trafa.

Prostor náměstí ponechávám prázdný, pouze se stromy a vyrovnávacími schody, s měkkým mlatovým povrchem, který odpovídá pobytovému a intimnímu charakteru náměstí. Vytvářím tím velké rovné hřiště. Za opěrnou zdí je umístěn mělký výklenek kavárny, toalet, skladu židlí a vstupu do trafostanice samostatným schodištěm. Posuvné dveře do kavárny jsou umístě-

Kostnické náměstí, 1912 [IV]

Kostnické náměstí, 1914 [IV]

Kostnické náměstí od ústí ulice Štítného

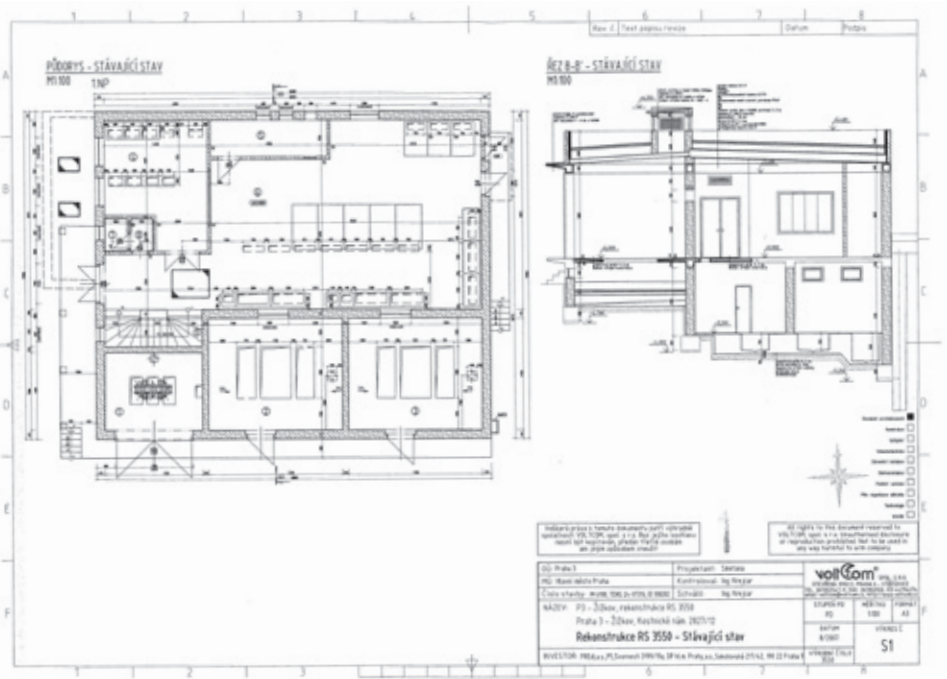

Kostnické náměstí, 1901 [IV]

né za hranou opěrné zdi a pro vytvoření otvoru jsou některé kameny ze zdi pouze vyjmuty, „ostění“ tvoří různě ustupující kameny, na překlady jsou použity ocelové profily. Nosná konstrukce kavárny je z monolitického betonu a zevnitř omítnuta. Větrání místností je zajištěno vyjmutím jednotlivých kamenů ze zdi. Zeď je nutno především v části s kyklopským zdivem vyčistit od nápisů a opravit části poničené náletovými zakořeněnými stromy a dozít vypadlé kameny. Smyslem kavárny je vytvoření oboustranné sociální aktivity a zázemí pro náměstí. Lavičky jsou umístěny přímo na zdi, kavárenské lavičky, židle a stoly jsou umístěny volně podle potřeby a pro jejich uklizení je určen sklad židlí u kavárny. Osvětlení náměstí tvoří 7 lamp, které opisují jeho protáhlý obdélníkový tvar. Jednu z nich umísťuji na původní místo – kamenný kandelábr ukončující litinové zábradlí v podkově.

Kostnické náměstí, pohled do podkovy z horní úrovně náměstí

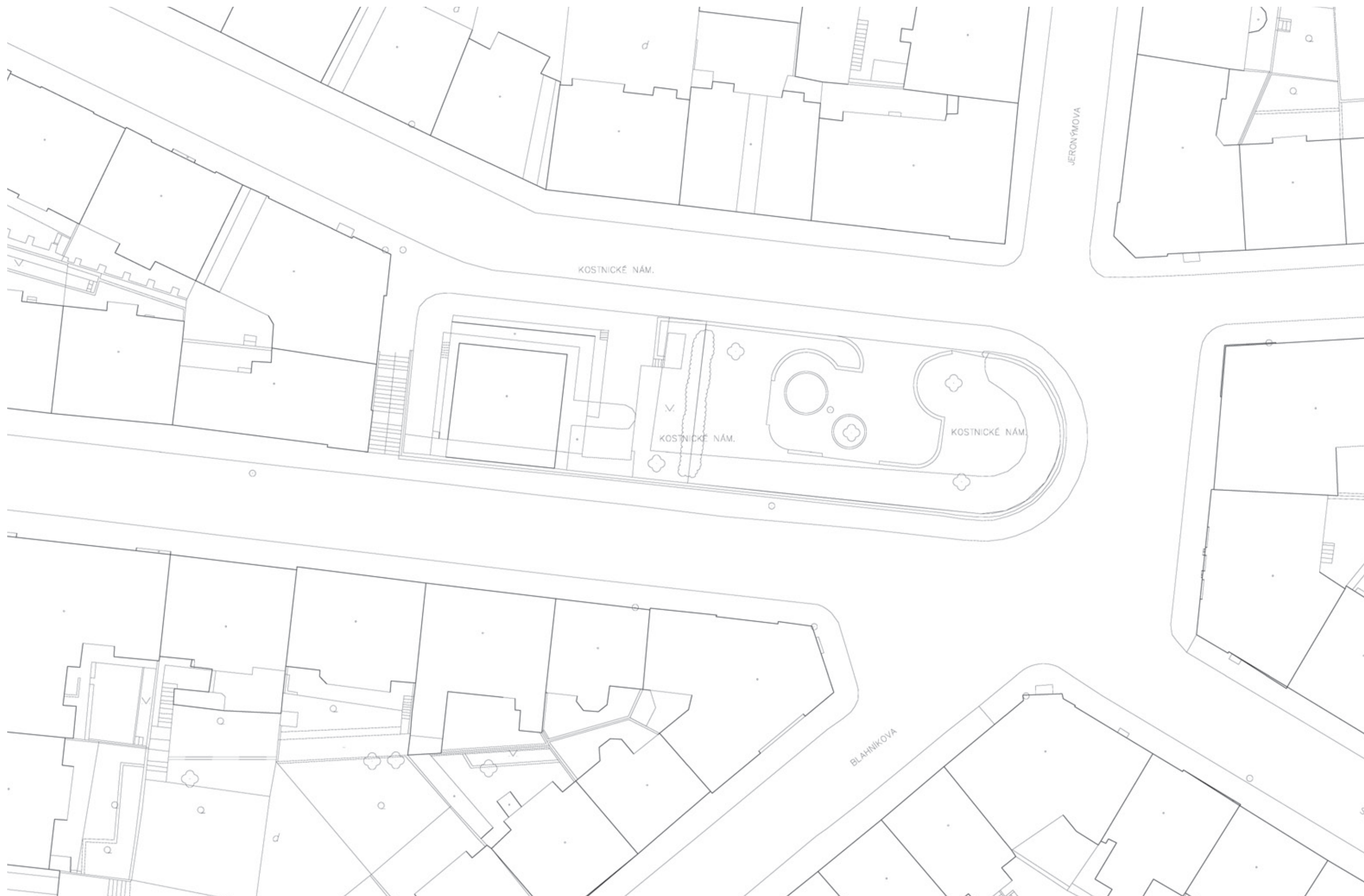

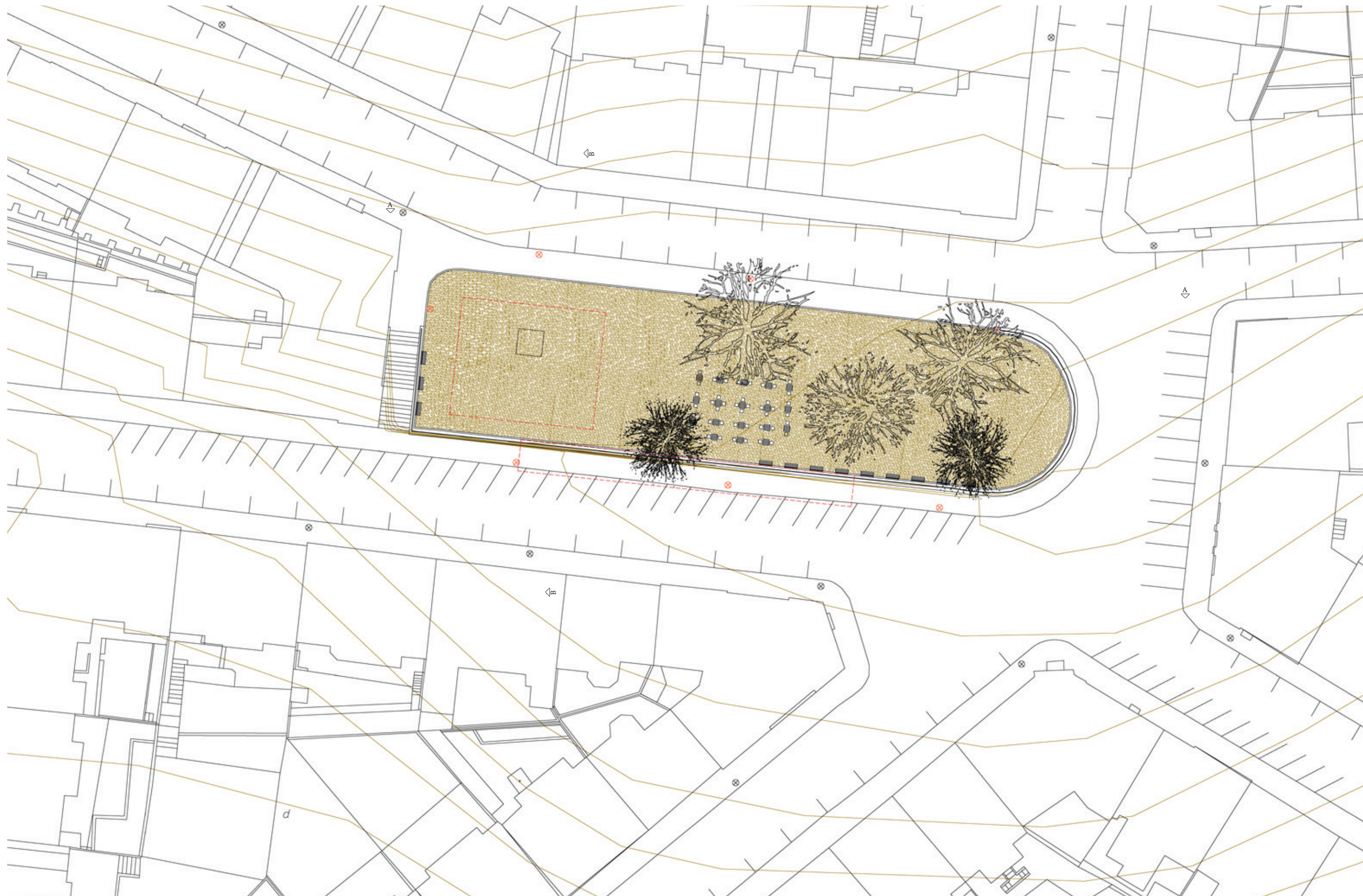
Kyklopské zdivo s náletovými stromy za trafostanicí

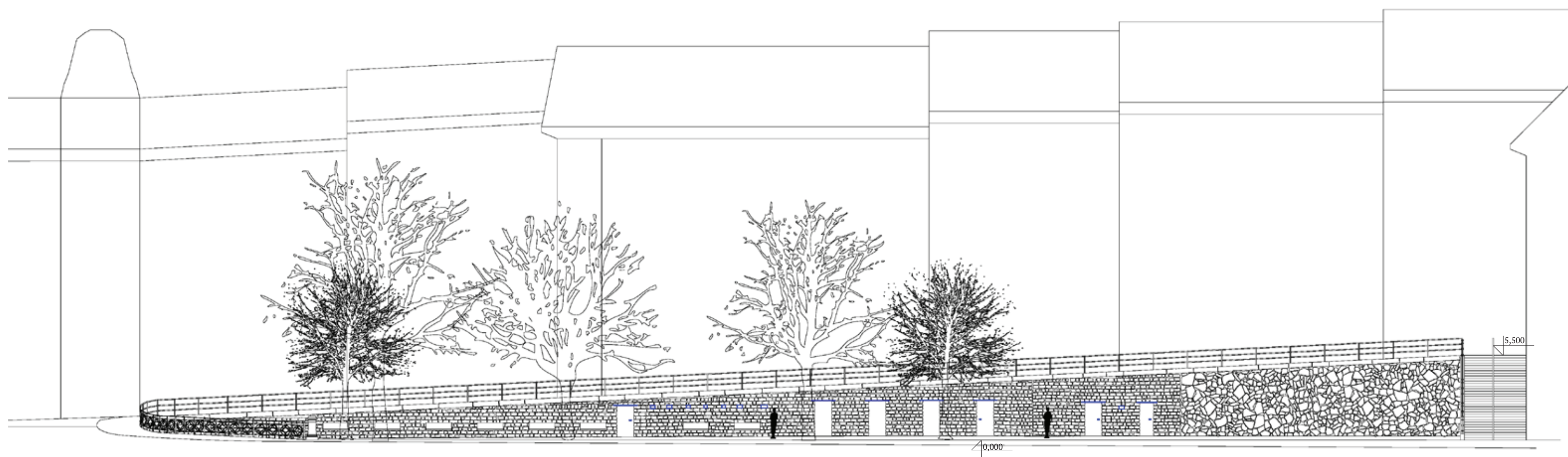
<^
[Stavební dokumentace trafostanice](#)
[\[stavební úřad Prahy 3\]](#)

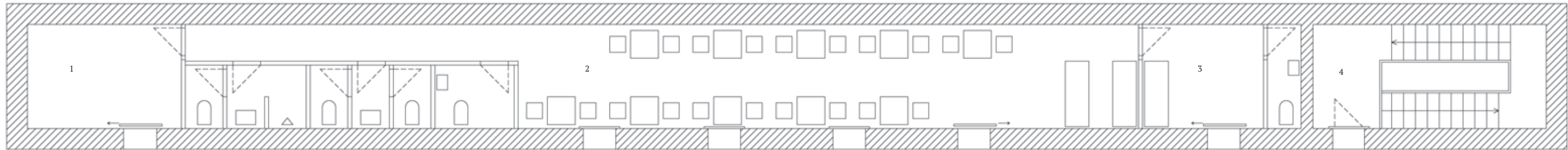
Současný stav Kostnického náměstí

Schody na Kostnickém náměstí

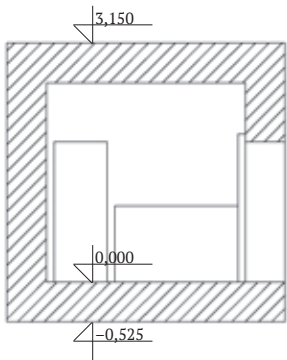

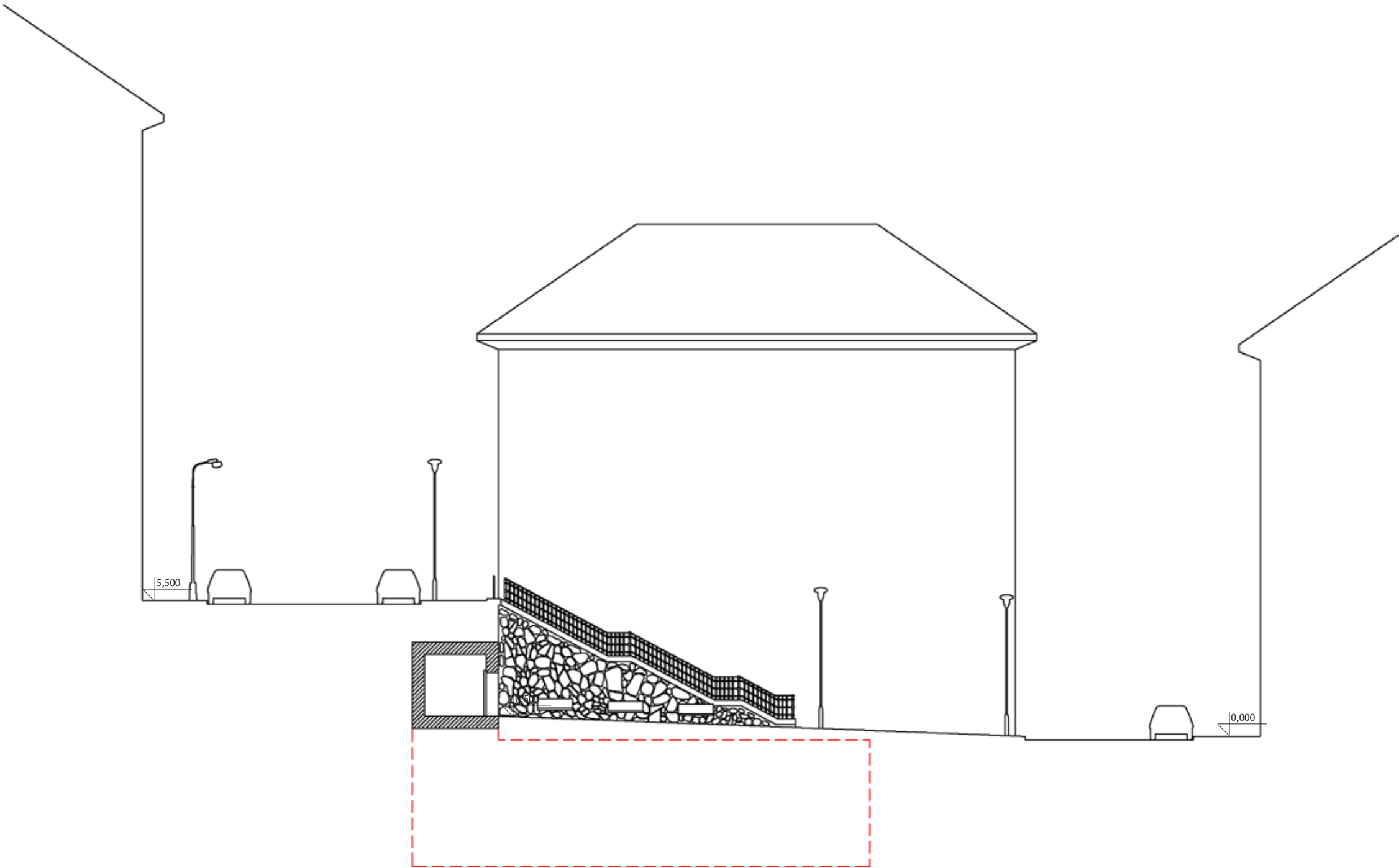

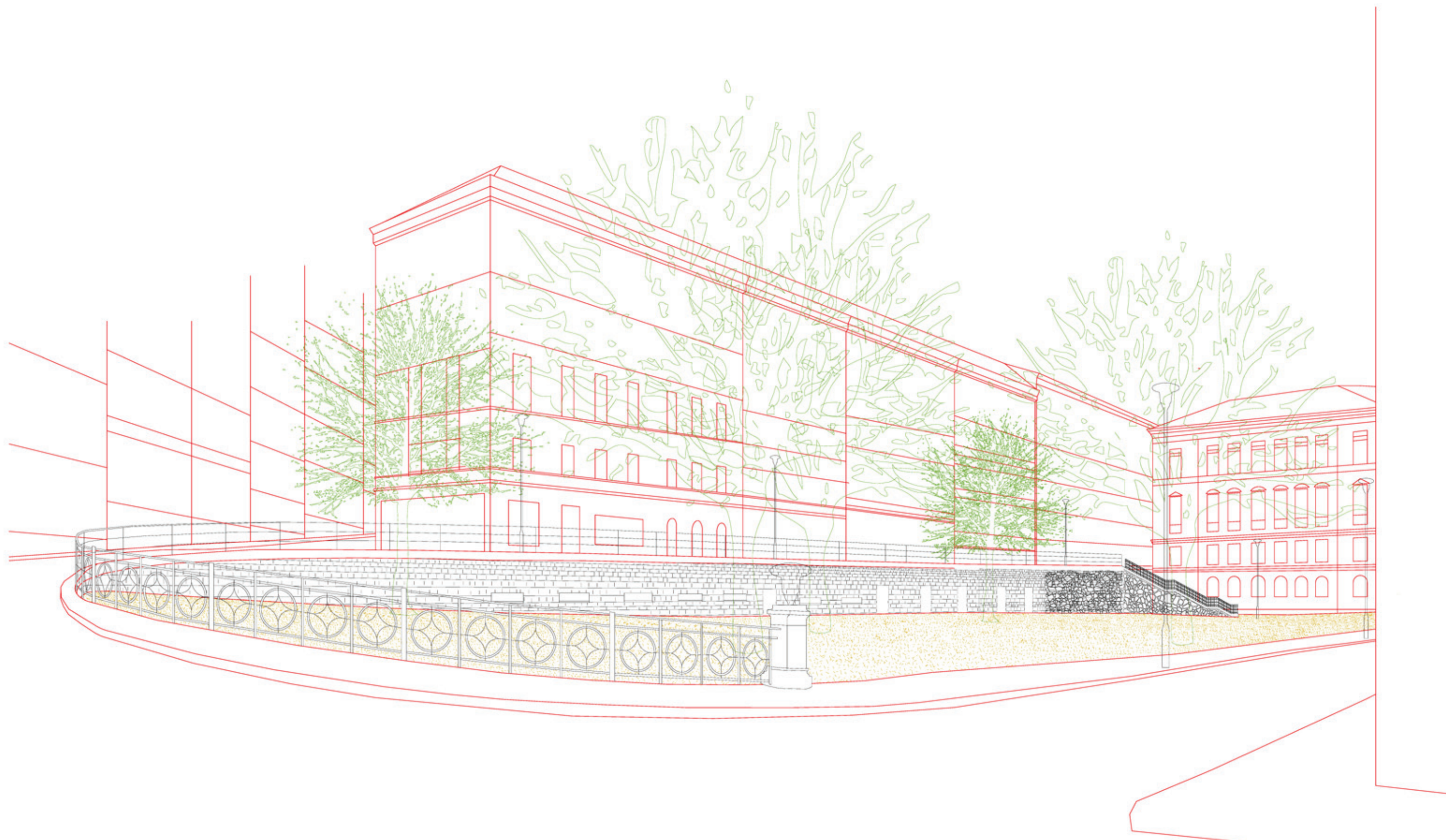

rozměry 39,375m x 3,675m

- 1] sklad nábytku
- 2] kavárna
- 3] zázemí kavárny – kuchyňka, sklad nápojů, WC
- 4] vstup do trafostanice

Havlíčkovo náměstí

224 m.n.m., 82x84m, sbíhání 5 ulic, stoupání 9m směrem k radnici

Terén náměstí dramaticky stoupá směrem k radnici, která stojí v nejvýše položeném rohu. V jižní nejnižší části prochází náměstím Prokopova ulice, která ho propojuje s náměstím Prokopovým. Ve středu čtvercového prostoru je umístěna socha K. H. Borovského ovládající prostor kolem sebe.

Jasný čtvercový tvar náměstí byl v historii vždy výrazně čitelný. Náměstí s původním názvem Basilejské bylo přejmenováno roku 1911 na Havlíčkovu u příležitosti umístění sochy K. H. B. Povrch náměstí byl zatravněn a osázen stromy již před umístěním sochy a byl vždy navrhován jako okrasná zahrada. Dnes jsou v symetrické poloze k soše K. H. Borovského umístěny dva výdechy kolektoru inženýrských sítí. Chudák Havlíček.

Havlíčkovo náměstí, 1899 [IV]

Havlíčkovo náměstí, 1913 [IV]

Čistá přehledná geometrie prostoru je v horní části náměstí zastíněna náletovými stromy a keři. Asfaltové cesty a betonové okrasné zídky předurčují, kudy se můžeme pohybovat. Socha je obklopena záhony květin a keřů, jež zarůstají pomník do poloviny soklu.

Návrh

Havlíčkovo náměstí přeměňuji ve velkou travnatou obytnou zahradu a park. Ponechávám mu pouze svoji jemnou a přesto dramatickou modelaci terénu bez všech nánosů, odstraňuji všechn asphalt a beton a výdechy umísťuji pod zem. Velkorysou travnatou plochu po obvodě ohraničuje nízká zídka vysoká 50 cm a široká 60 cm, určená na sezení a oddělení travnatého měkkého klidného prostoru od vydlážděného chodníku. V zídce jsou čtyři úzké vstupy umístěné ve středu. Zídka zamezuje venčení psů. Plocha pro sezení

Havlíčkovo náměstí, 1916 [IV]

Havlíčkovo náměstí, 30. léta 20. století [IV]

z masivního dřeva, spodní část betonová. Park není sešněrován sítí cest, celý je vytvořen jako travnatá cesta. Vyšlapané cesty se mohou případně vyskládat jednotlivými kameny. Chci, aby tráva nebyla jen okrasou, ale aby se lidé na ni mohli posadit, hrát si, udělat si piknik. Otevřený a volný prostor uzavírají vzrostlé lípy po obvodě doplněné do čtverce lipami novými. Náletové stromy jsou vykáceny, uvnitř zídky jsou ponechány pouze čtyři vzrostlé stromy. Uprostřed travnaté plochy na drobné původní vyvýšenině stojí socha K. H. Borovského. Náměstí je jemně osvětleno dvěma lampami umístěnými v trávě nedaleko sochy. Do travnatého prostoru navrhuji přenosné dřevěné židle.

Současný stav Havlíčkova náměstí

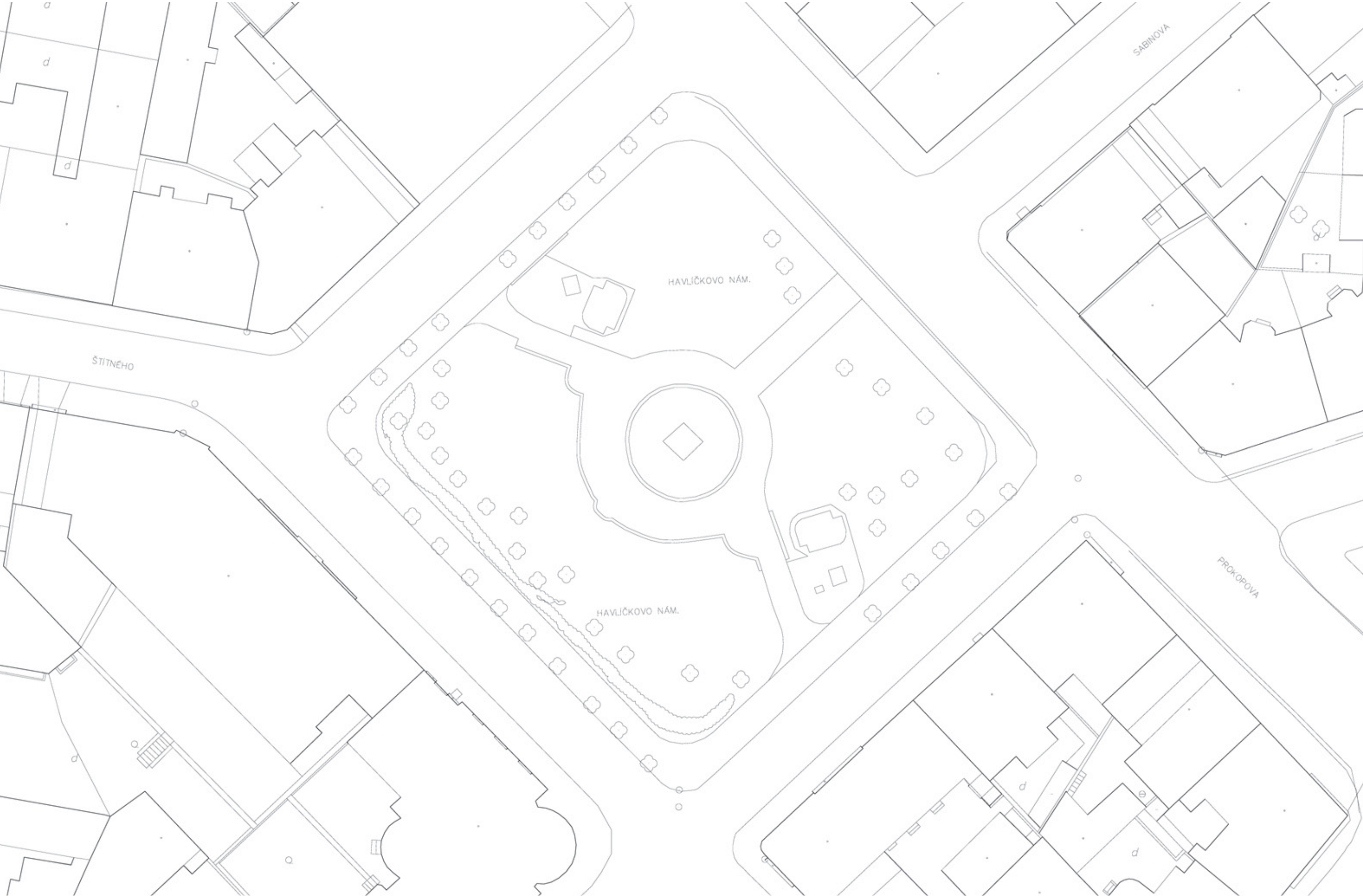
Havlíčkovo náměstí pohled od západu
Vlevo výdech kolektoru.

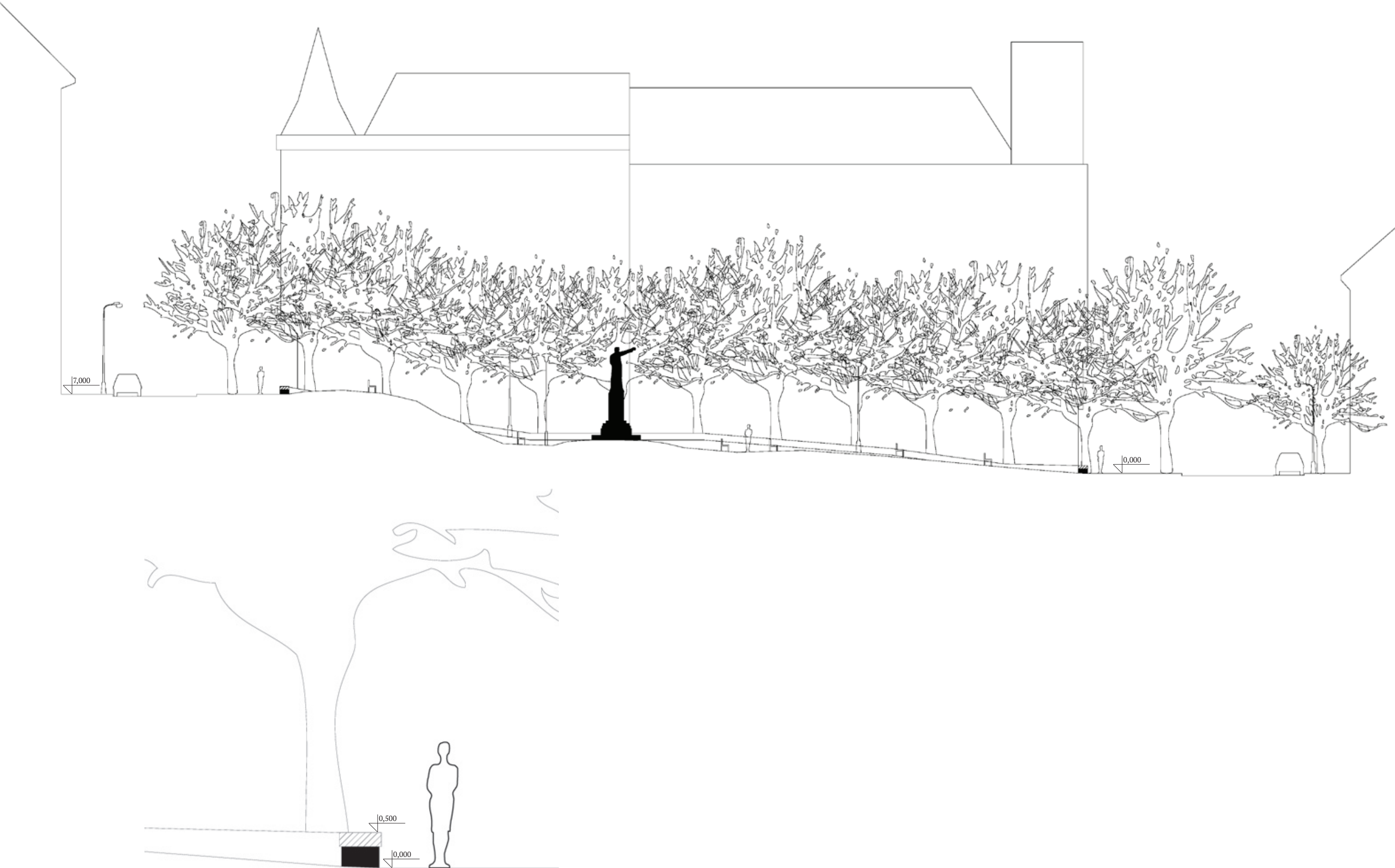
Havlíčkovo náměstí pohled ze severu

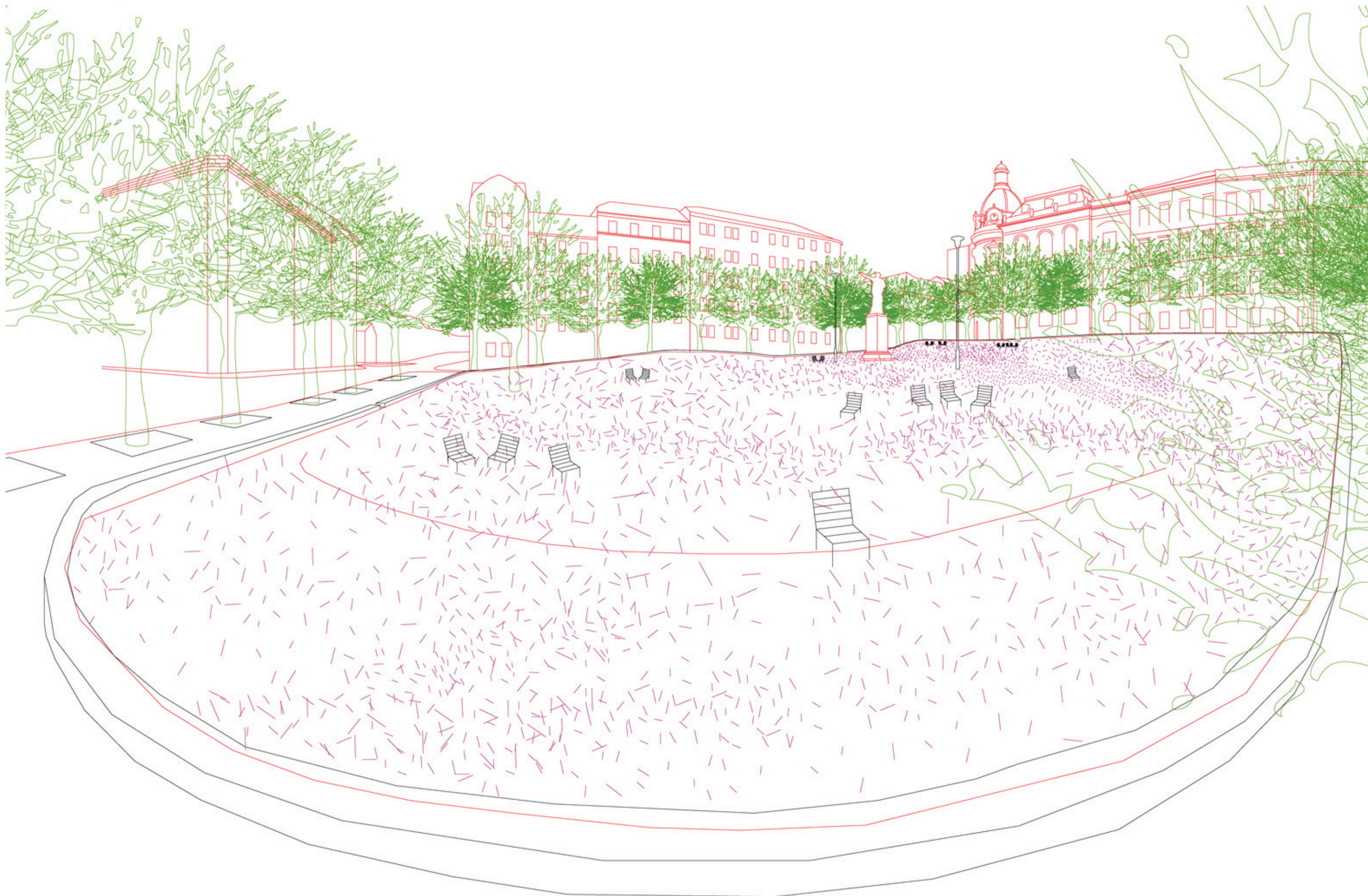

Havlíčkovo náměstí pohled od Sabinovy ulice

Prokopovo náměstí

215 m.n.m., trojúhelník o stranách 85x80x60m, sbíhání 7 ulic, stoupání 3m směrem k Havlíčkovu náměstí

Náměstí se nachází v těžišti starého Žižkova. Zde stála původní radnice, pošta a až do 90. let 20. století sloužilo jako tržiště. Trojúhelník budoucího Prokopova náměstí je čitelně vymezen tvarem pozemku již v roce 1841, je nejstarší ze čtyř řešených náměstí. Pojmenováno je po Prokopovi Holém. Podél nejdelší strany svého trojúhelníkovitého tvaru vede Prokopova ulice s průhledem na sochu Jana Žižky a ústí do Husitské ulice pod úpatím Vítkova. Na náměstí ústí trojzubec ulic Cimburkova, Milíčova a Chlumova. Ulicí Milíčovou je náměstí vizuálně propojeno s kostelem na Sladkovského náměstí. Prodloužením ulice Chlumovy se dostaneme až k tunelu směřujícímu do Karlína. Prokopovo náměstí je plánovanou stanicí metra trasy D. Protože v projektu stanice jsou v plánu pouze tři rychlovýtahy a nouzové schodiště (v projektu jsou umístěny uprostřed náměstí!), nepovažuji za nutné

Prokopovo náměstí, 1929 [IV]

Prokopovo náměstí, 1910 [IV]

se tímto návrhem řídit. Prostorové nároky tohoto řešení považuji za malé a proto nevidím problém v umístění vstupu do stanice v některém z přízemí domů. V roce 2005 byl na náměstí umístěn pomník Jaroslava Haška.

Náměstí v rušném centru Žižkova dnes nepřipomíná náměstí, ale skomírající ostrůvek se zámkovou dlažbou obklopenými řadami zaparkovaných aut. Auta považuji sice za samozřejmou součást města, ale lidé by před nimi vždy měli mít přednost.

Návrh

Navrhuji v tomto přirozeném centru Žižkova znovu vzkřísit tržiště a podpořit v něm rušný život. Tržiště dláždím žulovými kostkami (10x10cm). Prostor náměstí rozšiřuji po dvou stranách trojúhelníka od domu k domu, ruším ostrůvek a vytvářím velký trojúhelníkový prostor. V Prokopově ulici obnovuji alej (lípy) jako součást paměti místa. Alej vedla od Husitské ulice až k usedlosti Bezovka. Alej prochází náměs-

tím Prokopovým i Havlíčkovým. Prokopovo náměstí lemuji novými lipami po obvodu. Stávajících šest stromů zůstává na náměstí. Střed náměstí je ponechán volný pro účely tržiště. Lampy jsou umístěny v linii obvodových stromů a lavičky u domů. V jednom z rohů je umístěno nové pítko. Konstrukce stánků je přenosná, složitelná, tvořaná stoly a slunečníky (deštníky). Skladovací zázemí umístěno v některém z přilehlých domů.

Prokopovo náměstí, 1910 [IV]

Současný stav Prokopova náměstí

Prokopovo náměstí s průhledem na pomník Jana Žižky

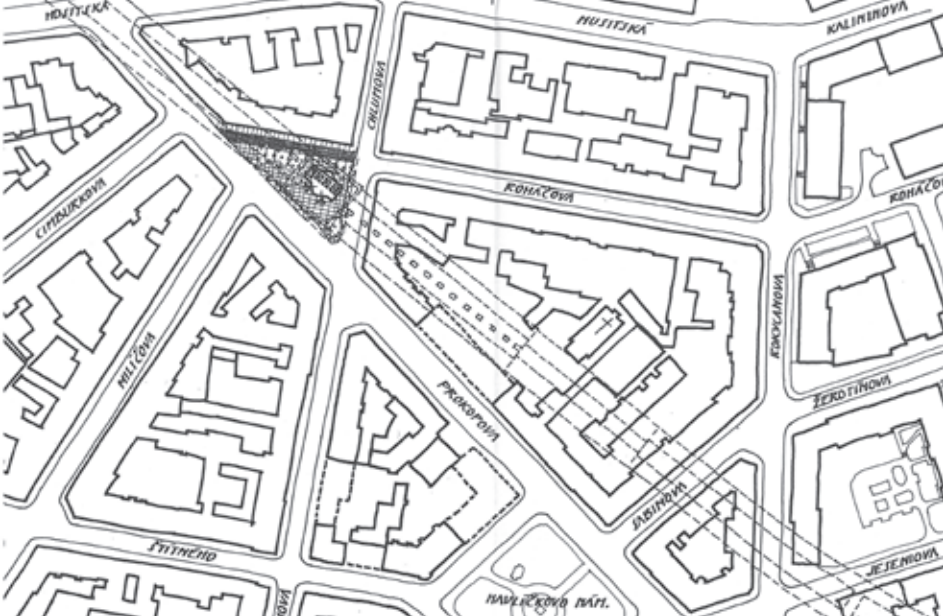
Kostel sv. Prokopa v průhledu z ulice Štítného

Ulice Cimburkova ústí na Prokopovo náměstí

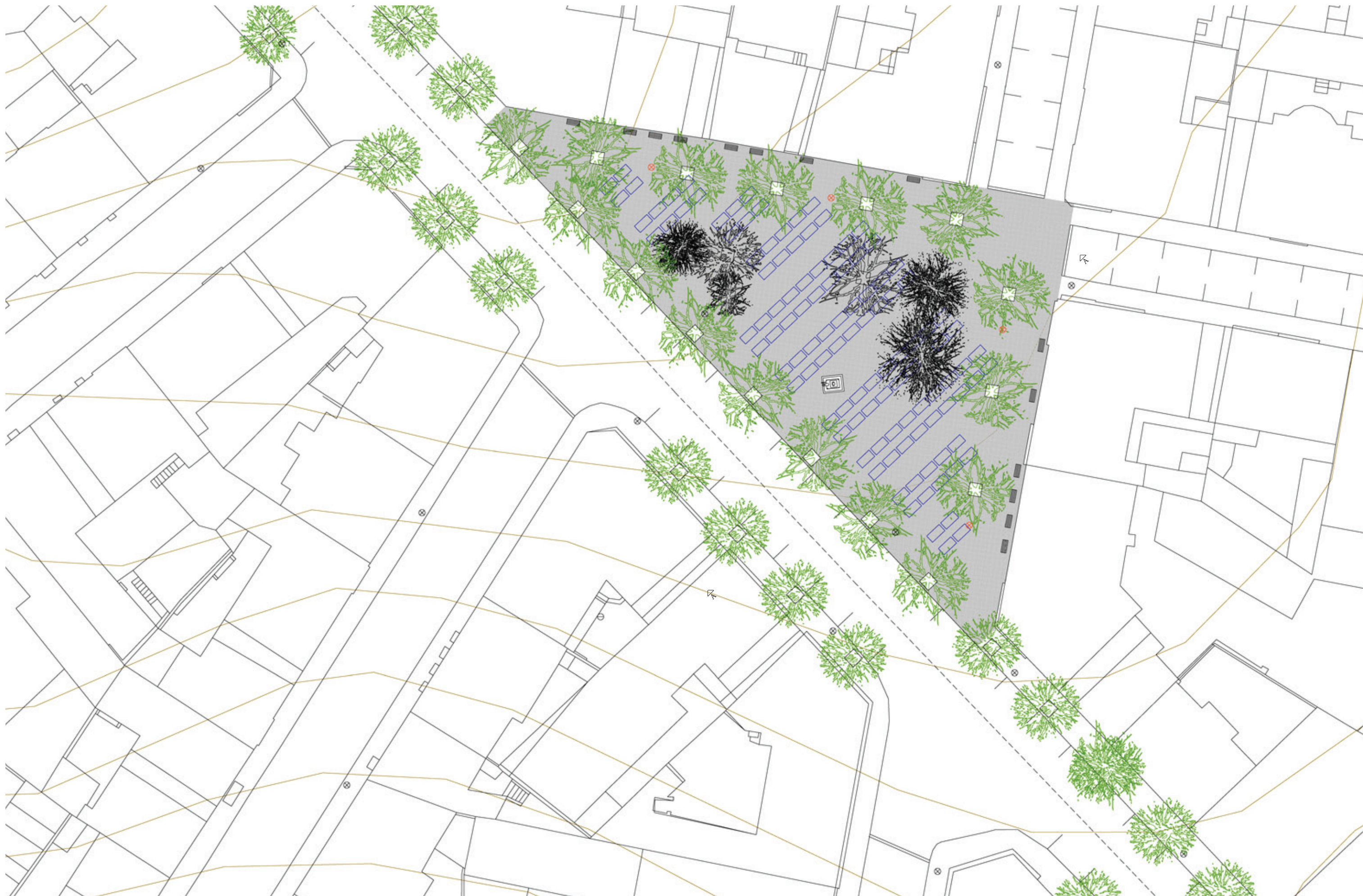

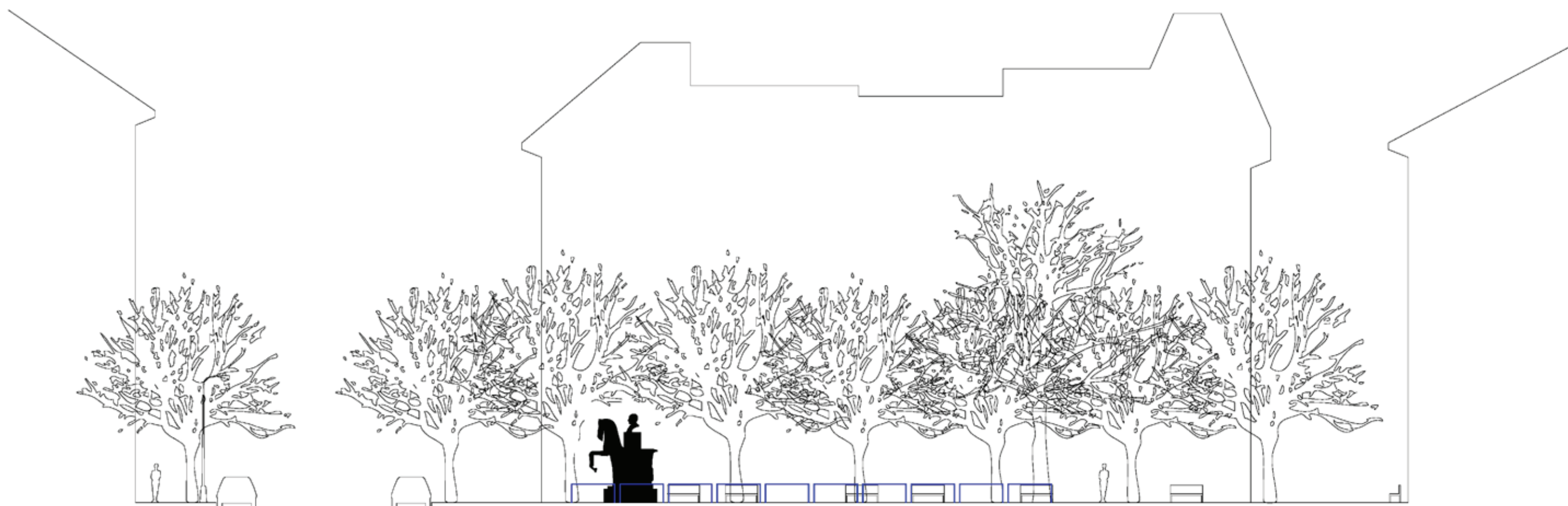
Ulice Chlumova
Ústí na Prokopovo náměstí a pokračuje do tunelu pod Vítkovem.

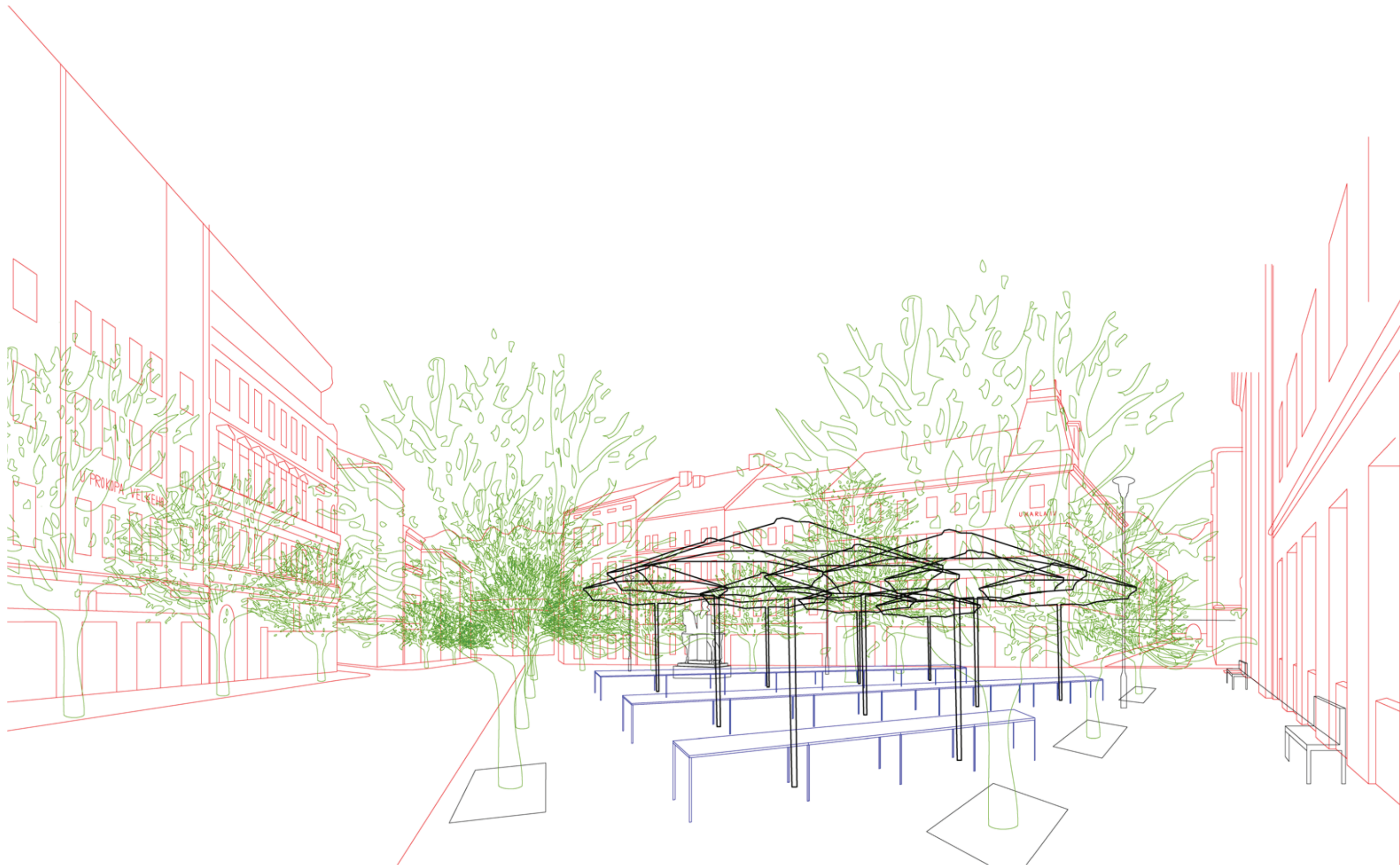

Plánovaná stanice metra trasy D na Prokopově náměstí, 1992

Sladkovského náměstí

240 m.n.m., 96x67m, sbíhání 5 ulic, stoupání 6m k ústí ulice Čajkovského

Náměstí se přimyká jako pětistranná nika k ulici Seifertově. Prostoru dominuje centrálně umístěný kostel sv.Prokopa. Trojdílná severní záda niky za kostelem tvoří a sjednocuje budova gymnázia Karla Sladkovského. Vzniká klidná intimní atmosféra v porovnání s rušností Seifertovy ulice před kostelem. Seifertovou ulicí projíždějí tramvaje a jejím průhledem je vidět Pražský hrad. Plocha náměstí je rozčleněna mnohými oplocenými trávníčky, které zmenšují prostor kolem kostela.

Návrh

Vytvářím vydlážděné kamenné náměstí, ze kterého povstává ničím nezakrytý kamenný kostel, jak tomu je na starých fotografiích a mapách. Žulová dlažba má stejné obdélné formáty jako sokl kostela (30x50–80 cm), aby splynuly v jedno. Místa podél budovy školy nabízí krásné výhledy na kostel, do těchto míst umísťuji většinu laviček. Další lavičky umísťuji před kostel k jeho soklu. Ještě v 50. letech lemovalo Seifertovu ulici stromořadí z něhož dnes zůstaly pouze dva stromy. Stromořadí obnovuji a lemuji lipami jednu z hlavních ulic starého Žižkova. Javory za kostelem i habr před kostelem zachovávám. Nevhodně umístěnou tramvajovou zastávku Lipanská přesouvám na Sladkovského náměstí a vracím mu urbanistickou důležitost severní vstupní brány na starý Žižkov. Vedle kostela se nachází pítka, které je v současné době bohužel nefunkční. Podél Seifertovy ulice umísťuji sedm lamp. Za kostelem ponechávám jemné uliční osvětlení, ruším intenzivní nasvícení kostela a nechávám ho ponořený do tmy, ve které se tyčí na pozadí tmavé oblohy.

Seifertova/ Táboritská ulice, 1910 [IV]

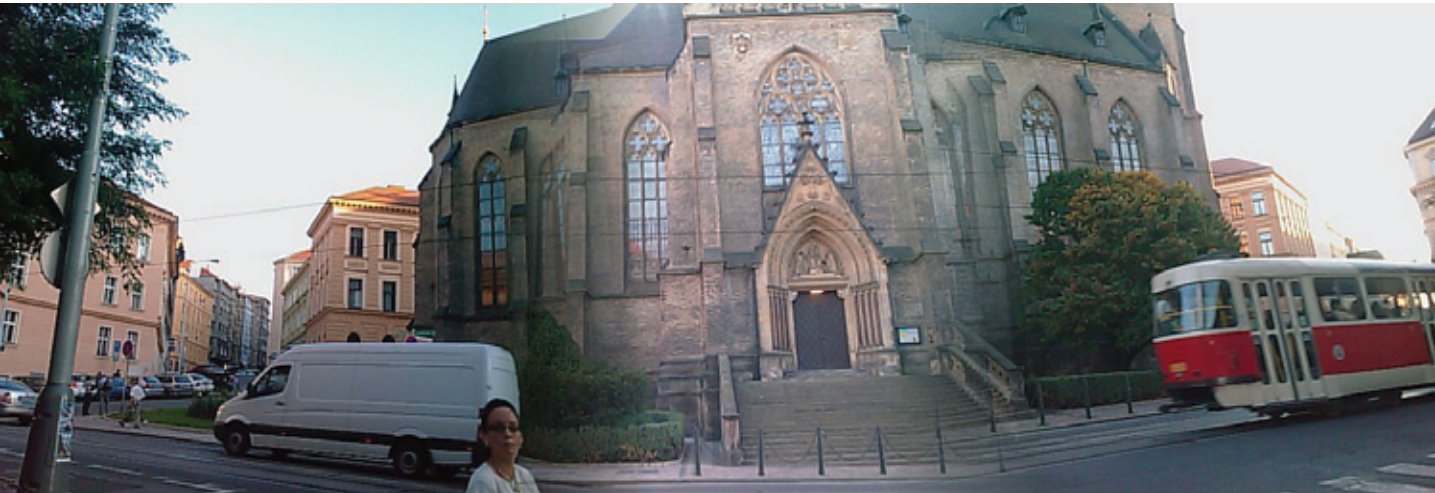
Sladkovského náměstí, 1909 [IV]

Sladkovského náměstí, 1915 [IV]

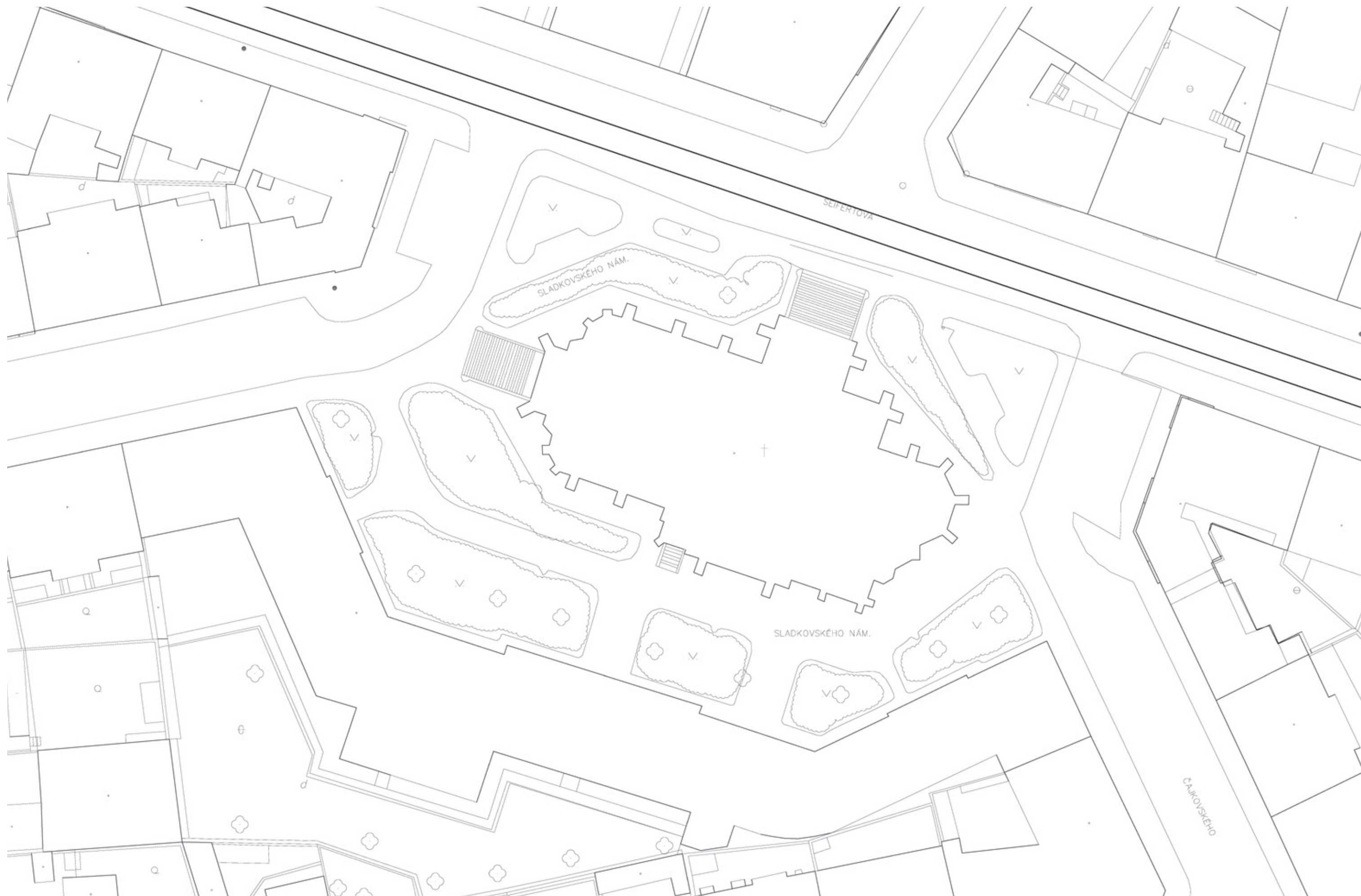
Současný stav Sladkovského náměstí

Současný stav Sladkovského náměstí

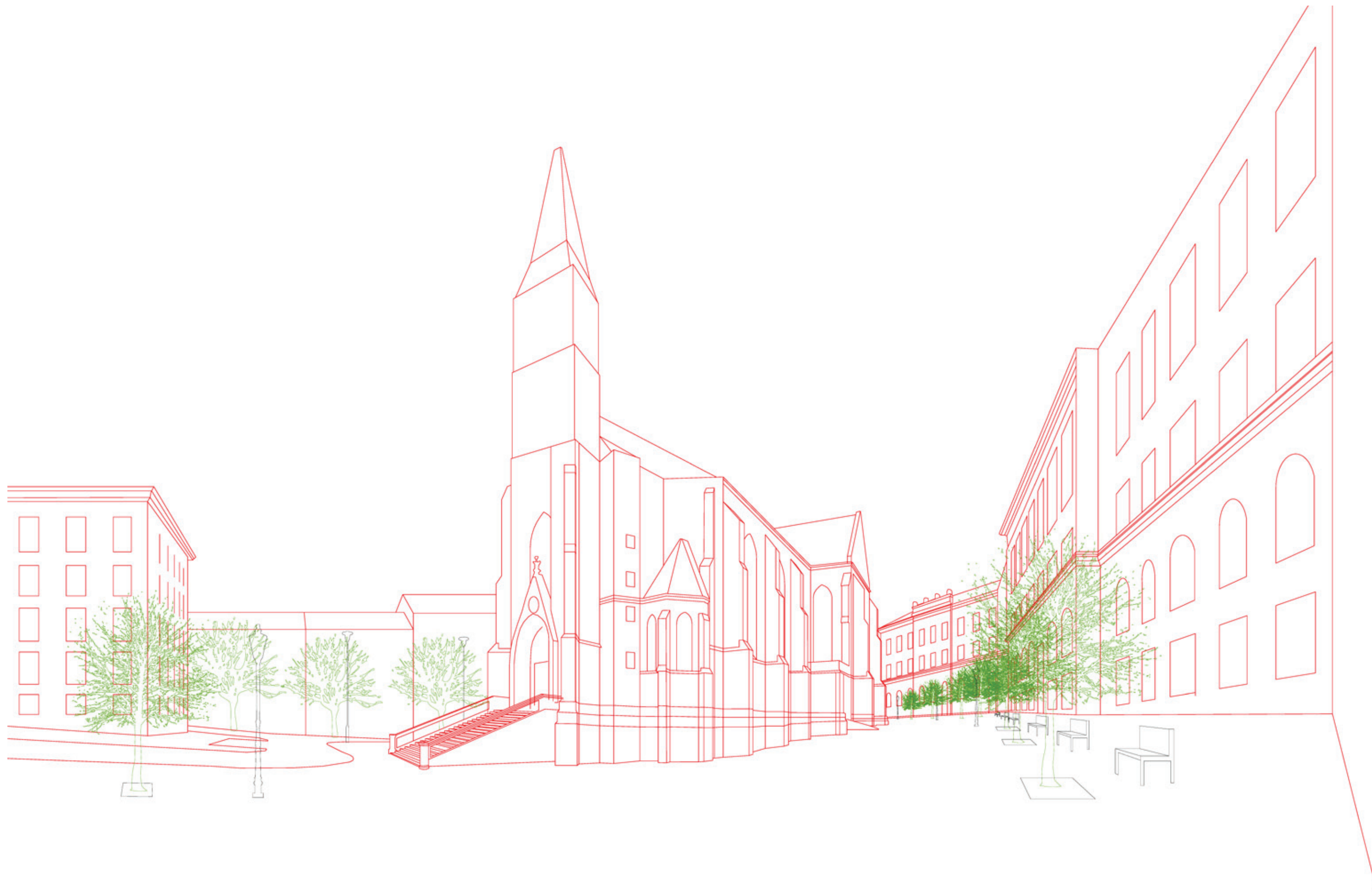

Sladkovského náměstí ze Seifertovy ulice

Použitá literatura a informační zdroje

Literatura

[1] Bečková, Kateřina. **Zmizelá Praha** – dodatky II. – historická předměstí a okraje města – pravý břeh Vltavy. Paseka, 2003.

[2] Beran, Lukáš. Valchářová, Vladislava. **Industriál Prahy 3**. ČVUT: VCPD, 2009.

[3] Gehl, Jan. **Život mezi budovami**. Nadace Partnerství, 2000.

[4] Holec, František. Mikot, Miloslav. **Pražský sborník historický XXVIII/ 1995**

[5] Jehlík, Jan. **Texty 2004–2010**, architektura, urbanismus, krajina.

[6] Krejčí, Marek. Horský, Jiří. **Adresát nezastižen**. Přátelé Prahy 3, o.s., 2010.

[7] Kuča, Karel. **Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku**. Libri, 2002.

[8] Laštovková, Barbora. **Pražské usedlosti**. Libri, 2007.

[9] Lynch, Kevin. **Obraz města**. Polygon, 2004.

[10] Norberg–Schulz, Christian. **Genius loci**. Odeon, 1994.

[11] **Nová kniha o Praze 3**. Milpo, 1998.

[12] **Praha 3 křížem krážem**. Milpo media s.r.o., 2008.

[13] Sedlák, Jan. Lukeš, Zdeněk. Cudlín, Karel. Havlová, Ester. **Praha 3 urbanismus architektura**. Argo – Titanic, 2008.

[14] Sitte, Camillo. **Stavba měst podle uměleckých zásad**. ABF, 1995.

[15] Svoboda, Jan. Lukeš, Zdeněk. Havlová Ester. **Praha 1891–1981**. Libri 1997

[16] Štěpán, Václav. **Stromy v ulicích a na parkovištích**. Správa veřejného statku města Plzně, 2003.

[17] Vachek, Emil. **Bidýlko**. Slunovrat, 1981.

[18] Výstava „**Věčný Žižkov**“. 26.11.2009–29.1.2010. Galerie U radnice, Havlíčkovo náměstí 9. <http://www.archifest.cz/vecny-zizkov>

[19] Zap, Karel Vladislav. **Průvodce po Praze**, 1848.

[20] Zaugg, Remy. In **Vom Bild zur Welt**, Köln 1993, str. 282–294.

[21] Zelinka, Timoteus Č. **Pražská předměstí** – život za pražskou hradební zdí. Orbis, 1955.

[22] Vavřík, I. Měska, D. Adamec, V. Suška, Č. Skála, F. Kadeřábek, V. **Analýza vybraných veřejných prostorů Prahy 3**.

Mapové zdroje

[I] Google mapy **maps.google.com**

[II] Historické mapy **oldmaps.geolab.cz**

[III] Ortofotomapa z roku 1953 **kontaminace.cenia.cz**

[IV] Staré fotografie Žižkova **www.kauza3.cz/historie-prahy-3/fotomapa-stareho-zizkova**

[V] Zelená mapa Prahy **www.zelenamapa.cz**

[VI] 3D mapa Prahy **maps.nokia.com/3D**

Oficiální webové stránky Prahy 3 **www.praha3.cz**

Alternativa Radničních novin Prahy 3 **www.kauza3.cz**

Přátelé Prahy 3, o.s. **www.archifest.cz**

Děkuji za pomoc

Lukáši Ehlovi, Zdeňku Fikarovi, Radmile Fingerové, Jiřímu Horskému, Emilu Příkrylovi,
Janu Sedlákoví, Báře Šimonové, Aleně Šrámkové, Viktoru Vejvodovi

diplomová práce FA ČVUT

Markéta Mráčková, Starý Žižkov

2012

68 stran